

№ 241 (19502) 2009-рэ илъэс МЭФЭКУ ТЫГЪЭГЪАЗЭМ и 10

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИІЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

ЯЩЫКІАГЪЭР тапэкіи арагъэгъотыщт

тэрэзэу зэхищэн амал иІэным тишъыпкъэу ыуж титыщт.

Къащэфыгъэ автомобилэу «УАЗ»-м итехническэ зытет зыфэдэр зэригъашІэмэ шІоигъоу республикэм ипащэ ащ ируль кІэрытІысхьи, къыричъыхьагъ. ТхьакІущынэ Асльан къызэрэхигьэщыгьэмкІэ, ыпэкІэ мы транспортыр анахь гъогу дэим пхырыкІын амал

иІэу, ау ыкІоцІ зэрэзэтегъэпсыхьагъэм уигъэрэзэнэу щымытыгъэмэ, джы къыдагъэкІыгъэ автомобилыкІэм изытет шэпхъэ инхэм адештэ.

Нэужым гущыІэ зыштагъэу, АР-м хэгъэгу кІоцІ ІофхэмкІэ и Министерствэ ипащэу Александр Сысоевым рэзэныгъэ гущыГэхэмк Гэ АР-м и Президент зыкъыфигъэзагъ. Республикэм ипащэ ІэпыІэгъоу къаритырэм хэм ярэхьатныгъэ къэухъумэгъэным епхыгъэ пшъэрылъхэр

нахь тэрэзэу гъэцэкІэгъэнхэмкІэ ащ ишІогъэшхо къызэрэкІорэр министрэм къы Іуагъ.

Шъугу къэдгъэкІыжын, ильэсэу тызыхэтым ишышъхьэІу мазэ республикэ бюджетым къытІупщыгъэ ахьщэмкІэ гъогупатруль къулыкъум ихэушъхьэфыкІыгъэ батальон пае «Форд Фокус» зыфиІорэ автомобилих къызэрафащэфыгъэр.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтхэр Іэшъынэ Асльан къытырихыгъэх.

«УАЗ»-р ыкін зы автобус участковэ уполномоченнэхэм, гъогу-патруль къулыкъум, мэзым икъэгъунэн фэгъэзэгъэ отделениеу УБЭП-м хэтым агъэфедэн амал яІэ хъугъэ. Транспортэу къащэфыгъэм и Президент. — Экономикэ къизэкІэмкІи сомэ миллиони 4,5-м

ехъу тефагъ. Ащ ызыщанэ республикэ бюджетым къытÎупщыгъ. Мыщ фэгъэхьыгъэ гушІогъэ

зэхахьэу щы Гагъэм хэлэжьагъ Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакІущынэ Аслъан. ПравэухъумэкІо органхэм

ящыкІэгъэ автотранспортыр къызэрафэтщэфырэм дакІоу нэмык Іпрограммэу дгъэнэфагъэхэри дгъэцэкІэнхэм тынаІэ

ныгьохэм ямыльытыгьэу псауныгъэр къэухъумэгъэным, гъэсэныгъэм, культурэм яучреждениехэм техникэу аГэкГэдгъахьэрэр макІэп, социальнэ мэхьанэ зиІэ зы программэ зэфэтшІыжыгьэп. МВД-м ІэпыГэгьу тыфэхъу нахь мышІэми, ащ иавтопарк изытет дэгъу дэд пфэ-Іощтэп. Ащ къыхэкІыкІэ жъы хъугъэ автомобильхэр тапэкІэ зэблэтхъухэзэ тшІыщт, цІыфхэм ярэхьатныгъэ къэзыухъумэрэ тетэгъэты, — къы Іуагъ АР-м министерствэм и Іофш Іэн нахь

Миллиард 37-м ехъу пэІуагъэхьагъ

дзэу Александр Жуковым тыгъуасэ, тыгъэгъазэм и 9-м, видеоконкризисым ыпкъ къикІыкІэ ІофшІапІэ имыІэу къэнагъэхэм ягъэгъотыгъэным фэгъэхьыгъэ программэу субъектхэм ащаштагъэхэр гъэцэкІагъэ зэрэхъухэрэм ар фэгъэхьыгъагъ. Къэралыгъор зэрэщытэу мехфоІ еІмосмынест им, еметшп язытет Премьер-министрэм игуадзэ къытегущыІэзэ, нахь къиныр къызэрэзэтынэкІыгъэр, ІофшІапІэ имыІэу къэнагъэм ятІонэрэ пэпчъ зэрэрагъэгъотыгъэр къыхигъэщыгъ.

Нэужым УФ-м псауныгъэм икъэухъумэнкІэ, ІофшІэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэхэмкІэ иминистрэу Татьяна Голиковар 2009-рэ илъэсым ищылэ мазэ къыщыублагъэу мы лъэныкъомкІэ шІагъэ хъугъэхэм къатегущыІагъ. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, ІофшІапІэ имыІэу -еф мынестиотостести мехестанести гъэхьыгъэ программэхэр Урысыем исубъектхэм зэкІэми илъэсэу ты-

УФ-м и Премьер-министрэ игуа- зыхэтым иапэрэ мэзиш къыкІоцІ аштагъэх. Ахэм къыдалъытэрэ Іофтхьабзэхэм ягъэцэкІэн пэІуагъэхьаференцие зэхищэгъагъ. Экономикэ нэу пстэумк и миллиард 37-м ехъу афатІупщыгъ. Субъектхэм япащэхэм закъыфигъазэзэ, афатГупщыгъэ ахъщэр илъэсыр имыкІызэ зищыкІагъэм пэІуагъэхьан фаеу зэрэщытым аш къыкІигъэтхъыгъ.

> АР-м и Премьер-министрэу КъумпІыл Мурат видеоконференцие ужым гущы Гэгъу тызыфэхъум къызэриІуагъэмкІэ, непэ ІофшІапІэ имы Гэу Адыгеим исыр нэбгырэ 5670-рэ, ар проценти 2,8-рэ мэхъу. Программэу аштагъэм ишІуагъэкІэ, ІофшІапІэ имыІэу къэнэгъагъэм ипчъагъэ мы илъэсым къыкІоцІ проценти 2,5-кІэ нахь макІэ хъугъэ. Программэм игъэцэкІэн пстэумкІи пэІуагъэхьанэу щытыр сомэ миллиони 124-рэ. Ар икъоу гъэцэк Гагъэ зэрэхъурэм, ащ щыщэу къэнагъэр илъэсыр имыкІызэ зищыкІагъэм зэрэпэІуагъэхьащтым Правительствэм ипащэ къыкІигъэтхъыгъ.

> > ХЪУТ Нэфсэт.

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениехэу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкіэ и Министерствэ фэіорышіэхэрэм яІофышіэхэм 2009-рэ илъэсым унэ ращэфынэу зэтыгъо ахъщэ ІэпыІэгъу зэраІэкІагъэхьащтым иІофыгъохэм ахэплъэщт комиссием иположениерэ ащ хэтыщтхэмрэ ухэсыгъэнхэм ехьыліагъ

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2009-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 3-м ышІыгъэ унашьоу N 229-р зытетэу «Адыгэ Республикэм ибюджет организациехэу Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет имылъку зыфатІупщыхэрэм яІофышІэ заулэмэ унэ ращэфынэу 2009-рэ илъэсым зэтыгъо ахъщэ Іэпы-Іэгъу зэраІэкІагъэхьащт шІыкІэм ехьылІагъ» зыфиІорэм диштэу унашьо сэшІы:

1. Ухэсыгъэнхэу:

1) Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениехэу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къзухъумэгъэнымкІэ и Министерствэ фэІорышІэхэм яІофышІэхэм 2009-рэ илъэсым унэ ращэфынэу зэтыгъо ахъщэ ІэпыІэгъу зэраІэкІагъэхьащтым иІофыгъохэм ахэплъэщт комиссием

ехьылІэгъэ Положениер мы унашьом

игуадзэу N 1-м диштэу;

2) Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениехэу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ и Министерствэ фэІорышІэхэрэм яІофышІэхэм 2009-рэ илъэсым унэ ращэфынэу зэтыгъо ахьщэ ІэпыІэгъу зэраІэкІагъэхьащтым иІофыгъохэм ахэплъэщт комиссием хэтыщтхэр мы унашъом игуадзэу N 2-м

2. Мы унашъом игъэцэкІэн зэрэкІорэм гъунэ лъысфынэу зыфэсэгъазэ.

> Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ иминистрэу НЭТХЪО Разыет

къ. Мыекъуапэ, тыгъэгъазэм и 3, 2009-рэ ильэс N 884

Нэхъой хэлъэу хэдгъэунэфыкІыгъ

мэнхэм шІуагъэу зэрахьагъэр, ашІагъэр бэ. Ахэм ясатырхэми къызэрахэхъуагъэм тегъэгушІо. Гъэзетеджэхэр непэ шызгъэгъуазэхэ сшІоигъу бэмышІэу хэдгъэунэфыкІыгъэ Къурмэныр зэрэкІуагъэм.

БлэкІыгъэ Къурмэным мэшэлахьэу дэгъу дэдэу къыд-деІагъ Тыркуер. Фондэу сэдэкъэ Іофхэм апыльым къурним емоэ соов сашиахпинем 400 къытфигъэхьыгъ. Ащ нэмыкІэу, МэщфэшІу Нэдждэт ихьатыркІэ, ащ иныбджэгьоу, иІахьылэу Германием исхэми сомэ мин 40 фэдиз къытфагъэхьыгъ. Адыгэ кІалэхэм «къурмэныпхъэ шъо зэшъутыщтыр нахь шъушІэн, нахь жъугъэтэрэзын» аІуи нэбгырэ заулэми ахъщэ къытатыгъ. ЗэкІэмкІи Къурмэным ехъулІэу, ТхьэмкІэ шыкур, сомэ мин 450-м ехъу тиІзу тыкъекІолІагъ.

Адыгэ Республикэм сымэ--ти уезгеЛиве фехельных ежд хэм, жъыхэр зыщаІыгъ унэхэм, нэмык Іхэм быслъымэн мэфэкІ лъапІэм игъом талъы-Іэсыным пае былымышъхьэ 17 тщэфыгъэ, лы къабзэу тонни 2,5-рэ фэдиз ахэм къатекІыгъ. Ащ фэдиз лыр дгощыгъэ. Успенскэ районым зы былымышъхьэ щащэфынышъ, сымаджэхэм, щыІэкІэ къин зиІэхэм афагощыным пае сомэ мин 25-рэ яттыгъ. Краснодар, ТІопсэ, ПсышІопэ, Шытхьэ-

Ильэсэу икІырэм быслъы- ащыпсэурэ быслъымэнхэм къурмэн ашІыным пае джащ фэдиз зырыз яттыгъ. Джащ фэдэу Кошхьэблэ, Шэуджэн, Тэхъутэмыкъое районхэм, Адыгэкъалэ былымышъхьэ осэ зырыз аГудгъэкГагъ чІыпІэхэм къурмэныпхъэр ащагощыным пае. Тхьаегъэпсэух, тэ яттыгъэм нэмыкІэу ахэми къурмэнхэр ащашІыгъэх, къарагощэкІыгъэх ыкІи. Къуаджэхэм ащыпсэухэрэм нэбгырэ заулэ-заулэу зэхахьэхэзэ, былымхэр зыцэфыгъэхэри мымакІэу ахэтых, гъунэгъухэм, сымаджэхэм анэсыгъэх, псапэ къагъэхъагъ.

ТхьэмкІэ шыкур, илъэс къэс хахъо ышІызэ, нахь цІыфыбэ къыхэлажьэзэ Къурмэнри, нэмык быслъымэн мэфэкІхэри Адыгеим щыхэдгъэунэфыкІынхэ амал дгъоты хъугъэ. Щыфхэр нахь бай мы--уахашоІшеахт, имехеатуах ныгъэ зиІэхэм, Къурмэным псапэу хэльыр къызыгуры Іуагъэхэм япчъагъэ зэрэхэхъуагъэр нафэ. Нэжъ-Гужъхэр зыщаІыгъхэ унэу Мыекъуапэ дэтым, зэхэзымыхыхэрэр зычІэсхэ еджэпІэ интернатым, кІэлэцІыкІу клиническэ ыкІи онкологическэ сымэджэщхэм, тубдиспансерым, хьафизэхэм яобществэ, Адэмые ыкІи Шэуджэнхьаблэ адэт интернатхэм, Пщыжъхьаблэ, Натырбые нэжъ-Іужъхэр зыщаІыгъхэ унэхэу ащыІэхэм лэ, Апшеронскэ районхэм къурмэнэу тшІыгъэм щыщ

Іахьхэр альыдгьэІэсыгьэх.

«А ІыгъыпІэхэм, интернатхэм мыбыслъымэнхэри ачІэсых» зыІохэрэми тарихьылІагъ. Ау цІыф сымаджэм, сэ-къатым динэу ыІыгъым тыкъыпкъырык Іынэу щытэп псапэ тшІэным пае. Мы зыцІэ къесІогъэ учреждениехэм анэмыкІэу, Мыекъуапэ щыпсэурэ унэгьуи 185-мэ къурмэным щыщ Іахь (лырэ фыгурэ) аГудгъэкІагъ. Бэрэскэшхо мафэм Мыекъопэ гупчэ мэщытым бисмилахь щядгьэ Іуагъ Мыекъуапэ дэс студентхэм ащыщ нэбгыри 150 — 160-м фэ-

Мы шІушІэхэм ягугъу игъэкІотыгъэу къызыкІэтшІырэри къэсІон. «ШІоу шъушІэрэр шІэгьошІапІэкІэ цІыфхэм ахэшъумылъхь, — еІо Алахьталэм. — Ау цІыфым шІоу ышІагъэм нэмыкІхэр кІырыплъынхэм, хагъэхъоным пае, ар къишъуІотыкІ...» Тэ зигугъу къэтшІыгъэ шІушІагъэхэр щытхъукІэ ядгъэштэным тыфаекІэ арэп, шІу непэ зышІэгъэ цІыфхэм бэкІэ анахь байхэу, ау мэщытыпчъэр зыдэгъэзагъэри, тхьамыкІэ щыІэми, къурмэн пшІын фаеми зымышІ у псэүхэрэр къэдгъэушынхэм. агухэм талъы Іэсыным пай нахь. ТхьамыкІэхэм ІэпыІэгъу узэрафэхъун, Тхьэм къыуитыгъэ мылъкум тхьамыкІэм иІахь зэрэхэльыр хэти къыгурыІон фае. Джары гухэль шъхьа Гру то ти Гэр. Псауныгъэ Тхьэм хэти къырет, шъуигухэльышІухэр Алахьталэм къыжъудегъэхъух.

Адыгэ Республикэм ыкІи Пшызэ шъолъыр ащыпсэурэ быслъымэнхэм ямуфтиеў ЕМЫЖ Нурбый.

Нахь лъэшэу

Чэщырэ зыщычэфыхэрэ клубэу къалэу Пермь дэтым тхьамык Гагьоу кънщыхъугъэр зэрэхэгъэгоу агу къеуагъ, а къэбарыр зэпымыоу мэфэ заулэ хъугъэу СМИ-хэм къаты.

лъыплъэщтых

Мы хъугъэ-шІагъэм ыуж Урысыем и МЧС АР-мкІэ игъэІорышІэпІэ ШъхьаІэ машІор къэмыгъэхъугъэнымкІэ икъулыкъу иІофшІэн нахь ыгъэльэшыщт. ИльэсыкІэм епхыгъэ Іофтхьабзэхэр зыщыкІощтхэ чІыпІэхэр щытрыт етышт.

Мы илъэсым итыгъэгъазэ и 10-м къыщегъэжьагъэу къихьащт илъэсым ищылэ мазэ и 15-м нэс Адыгеим профилактическэ операциеу «Елка-2009» зыфиІорэр щыкІощт. Іофтхьабзэм пшъэрыльэу иІэр ильэсыкІэ ыкІи рождественскэ мэфэкІхэм ягъом цІыфыбэ зыщызэрэугъоирэ чІыпІэхэм мыхъо-мышІагъэ, машІо къащымыгъэхъугъэныр ары.

Іофтхьабзэр окІофэ мэфэкІхэм ахэлэ жьэщт сабыйхэм ящы Тэныгъэ къэухъумэгъэным ыкІи цІыфхэр бэу зыщызэрэугъоищт чІыпІэхэм машІо къащымыгъэхъугъэным къулыкъур нахь гъэльэшыгъэу апыльыщт.

МэфэкІхэм ягъом анахьэу щынагъор къызыпкъырык Іыхэрэр къагъэорэ пкъыгъохэр арых. Ахэм ядэгъугъэ-ядэигъэ тучанхэм ащыуплъэкІугъэн фае. Пкъыгъохэр цІыф жъугъэхэм азыфагу къыщыбгъаохэмэ зэрарышхо къызэрахьыщтыр Пермь къыщыхъугъэ хъугъэ-шІагъэм нэрыльэгъу къышІыгъ. Къагъэорэ пкъыгъохэм ащыщхэм температурэу градус 2000 фэдиз къатын альэк Іыщт. Къагъэорэ пкъыгъохэр бэдзэр шІыпІэхэм ащамыщэфынхэу, ахэр ащэнхэу фитыныгъэ зиІэ тучанхэм ащызэрагъэгъотынхэу цІыфхэм мэшІогъэкІосэ къулыкъур къяджэ. Мы товарым урысыбзэкІэ тхыгъэу инструкцие пылъын, ащ итхагъэм цІыфэу зыщэфырэм дэгъоу нэІуасэ зыфишІын фае.

The state of the s

Лъытэныгъэ ин зыфэсшІэу КІарэ Аюбэ ыпхъоу Нэфсэт. УимэфэкІ мафэ пае непэ сыгу къыздеІэу сыпфэгушІо!

Псауныгьэ дахэ уиГэу уиунагьо, уильэпкь, уикъэралыгьо джыри бэрэ уафэлэжьэнэу сыпфэльаІо.

КІэсэбэжъ Нэфсэт.

Мы илъэсымкІэ журналым иаужырэ номер джырэблагъэ къыдэкІыгъ. Ар къызэІуехы филологие шІэныгъэхэмкІэ докторэу Шъхьэлэхъо Абу итхыгъэу Адыгеим итхакІохэм я Союз зызэхащагъэр илъэс 75-рэ зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэм. Адыгэ литературэм гъогоу къыкІугъэр игъэкІотыгъэу шІэныгъэлэжьым истатья къыщеІуатэ.

Ащ къыкІэлъыкІуагъэх МэщбэшІэ Исхьакъ исатыриплІ усэхэр, Цуекъо Юныс иповеству «ШэкІохьэжъым иаужырэ тео мэкъэнчъ» зы фиГорэр, ГутІэ Саныет ипоэмэу «УсакІу», Пэнэшъу Сэфэр ироманэу «Мыхьамэтрэ КъокІасэрэ» зыфиІохэрэр. УсакІоу ЕхъулІэ Сэфэр къызыхъугъэр мы илъэсым илъэс 95-рэ хъугъэ. Поэтым икъоджэгьоу Хъут Казбек итхыгьэу «Иорэд ичылэ къыщежьэ» зы-

фиГорэр поэтым фэгъэхьыгъ.

Ильэсэу икІырэр юбилейхэмкІэ баигъ. Ащ фэдэу рассказ тхынымкІэ ІэпэІэсэныгъэшхо зыхэльэу ГъукІэлІ Нурбый илъэс 70-рэ, поэтэу Пэнэшъу Хьазрэт илъэс 75-рэ хъугъэх. Ахэм ятхыгъэхэм мы номерым шъущяджэн шъулъэкІыщт.

Тхэныр езыгъэжьэгъакІэхэу Шъхьэлэхъо Маринэ, НэмытІэкъо Аминэт ярассказхэри журналым къыхиутыгъэх.

СИХЪУ Гощнагъу.

М<u>ВЛ-м къеты</u>

ИкІыгъэ тхьамафэм МВД-м зэригъэунэфыгъэмкіэ, АР-м бзэджэшІэгъи 170-рэ щызэрахьагъ. Республикэм игъогухэм хъугъэ-шІэгъи 8 атехъухьагъ. Ахэм нэбгырэ 15-мэ шъобжхэр ахахыгъэх.

Кощхьэблэ районымкІэ селоу Вольнэм дэт унэ горэм шэкІогъум и 30-м, чэщым сыхьатыр 3-м нэГухьохэр аГульхэу нэбгыри 3 ихьи, бысымхэр агъэщынэхэзэ сомэ мин 33-рэ ыкІи дышъэм хэшІыкІыгъэ пкъыгъохэр атырахыгъэх. Джы бзэджашІэхэм яхьыл Гагъэу уголовнэ Тоф къызэІуахыгъ.

ДжэгупІэ чІыпІэхэр зэфашІынхэу унашъо зашІыгъэм илъэсныкъо тешІагъэми, джыри ахэм ащыщхэм Іоф ашІэ. Ащ фэдэу оперативнэ-лъыхъон Іофтхьабзэхэр кІохэзэ тыгъэгъазэм и 1-м Тэхъутэмыкъое районымкІэ поселкэу Яблоновскэм дэт клубым Краснодар щыщ бзылъфыгъэ ныбжьыкІэм джэгупІэ автоматхэр ыгъэфедэхэзэ, узыІэпызыщэрэ джэгукІэхэр зэхищэхэу къаубытыгъ. Мы клубым чІэтыгъэ джэгупІэ автомат 33-р оперативникхэм чІа-

Мы илъэсым мызэу-мытІоу ะหนะรดี ยโมเสโมเปลพุธ สาเสโมยราหา шІагъэхэр Адыгеим щызэрахьэхэу. Ащ фэдэу амышІэрэ цІыф телефонымкІэ къафытеоу, правэухъумэкІо органхэм ахэтэу ыкІи къызыфытеуагъэхэм яІахьылхэр тхьамык Гагьо хэфагьэхэу къэбар къараІоу къыхэкІыгъ. Ар къыхащыжьыным пае счетэу къараГорэм ахъщэ афырагъэхьанэу унашъо къафашІыштыгъ. ЦІыфхэм ашІошъ хъути, къараГуагъэр агъэцакГэщтыгъ. ЕтІанэ ахэр къагъэпцІагъэхэу къычІэкІыщтыгъ.

Милицием зыкъыфэзгъэзагъэхэм яІофхэр зэхафыхэзэ, нэбгырищ Адыгеим къыщаубытыгъ. Ахэм ащыщэу тІур Самарэ, адрэр Новосибирскэ ащыщхэу къычІэкІыгъ. Мыекъуапэ щыщ бзыльфыгьэ хэкІотагьэхэу илъэс 67-рэ ыкІи 70-рэ зыныбжьхэр ахэм агъэпцІагъэх. Зым сомэ мин 20, адрэм мин 15 гъэпцІагъэкІэ аІахыгъ.

Тыгъэгъазэм и 4-м Мыекъуапэ и УВД къафытеуагъэх ыкІи илъэс 57-рэ зыныбжь хъулъфыгъзу Мыекъуапэ щыпсэурэр агъэщынэзэ, дышъэ Іэлъын зэрэтырахыгъэм фэгъэхьыгъэ къэбар къарагъэТугъ. Милицием иІофышІэхэм бзэджашІэр шІэхэу къаубытыгъ. Илъэс 20 зыныбжь кІэлакІэу Мыекъуапэ щыпсэурэр арэу къычІэкІыгъ бзэджэш Гагъэр зезыхьагъэр.

Бзэлжэш Гагъэу милипием и фышІэхэм агъэунэфыхэрэм янахьыбэр зезыхьагъэхэр ешъогъагъэх. ШэкІогъум и 30-м ащ фэдэу лъэшэу ешъогъэ хъульфыгъэу (илъэс 72-рэ ыныбжь) Шэуджэн районымкІэ Мамхыгъэ щыпсэурэр ышыпхъу фэгубжыгъ ыкІи утын рихэу еуагъ. Ащ къыхэкІ у илъэс 82-рэ зыныбжь ныом идунай ыхъожьыгъ.

Адыгэ Республикэм и Президентрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ лъэшэу гухэк ащыхъоу Шэхэл Асльан Хъусенэ ыкъом, нахыжъхэм я Советэу Адыгэ Республикэм и Президент дэжь щызэхэщагъэм хэтым, фэтхьаусыхэх ишъхьэгъусэ идунай зэрихъожьыгъэм фэшІ.

РСФСР-м изаслуженнэ тренерэу, «Адыгэ макъэм» иныбджэгъушІоу Хъуажъ Мэджыдэ гъэзетым иІофышІэхэр гухэкІышхо ащыхьоу фэтхьаусыхэх янэшыпхьоу Цуцэ идунай зэрихьожьыгъэм фэшІ.

Владикавказ щыкІуагъ

Тыгъэгъазэм икъихьагъум Темыр Осетием икъалэу Владикавказ Всероссийскэ семинар щык Гуагъ. «Поликультурная образовательная модель как основа формирования российской школы» — джары семинарым зэреджагъэхэр.

Всероссийскэ семинарым цІыфэу хэлэжьагъэхэр нэбгыришъэм ехъущтыгъэ. Ахэр Урысыем ичІыпІэ щэкІым ехъурэмэ ялІыкІох.

Мыщ фэдэ зэхэхьэшхо мы къалэм щызэхащэным ыпэкІэ Темыр Осетием и Къэралыгъо кІэлэегъэджэ институт иІофышІэхэм егъэджэн-пІуныгъэм иІофхэр нахь дэгъу шІыгъэным пае Іофыгъошхохэр мы аужырэ илъэсхэм зэрахьагъэх. Ахэм зэу ащыщ проектэу «Гъэсэныгъэм хэхьоныгъэхэр егъэшІыгъэнымкІэ Федеральнэ целевой программэу Ф-II8» зыфиГорэм зэрэхэлэжьагъэхэр. Мы проектэу агъэхьазырыгъэм ипашэр филологие шІэныгъэхэмкІэ локторэу профессорзу, кафедрзу ЮНЕСКО зыфиГоу кІэлэегъэджэ институтым хэтым ипащэу Камболов Тамерлан Таймураз ыкъор ары. Илъэс пчъагъэрэ ащ ыгъэхьазырыгъэ проектым къалэу Москва текІоныгъэр къыщыдихыгъ.

Семинарым изэхэщакІохэм анахь пшъэрыль шъхьа Ізу я Іагъэр егъэджэн-п Іуныгъэм пыль цІыфхэр а проектым нэІуасэ фэшІыгъэнхэр ары ыкІи ар дэгъу дэдэу къадэхъугъ.

Мыщ нэбгырэ тІокІым ехъумэ докладхэр къыщашІыгьэх. Ахэм ащыщых кІэлэегьэджэ шІэныгъэхэмкІэ докторэу Александр Кондаковыр, психологие шІэныгъэхэмкІэ докторэу Наталья Синягинар, тарихъ шІэныгъэхэмкІэ докторуу, профессоруу Бзаров Руслан, филологие шІэныгъэхэмкІэ докторэу, профессорэу Камболов Тамерлан, нэмыкІхэри.

КІЭСЭБЭЖЪ Нэфсэт. Адыгэ къэралыгъо университетым бзитІушІэныгъэмкІэ и Гупчэ името-

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

БЮДЖЕТХЭР АШТАГЪЭХЭУ ИЛЪЭСЫКІЭМ

ТЫТЕХЬАЩТ

щытыгъэм ельытыгъэмэ, Урысыем ыкІи ащ дыкІыгьоу Адыгэ Республикэм хабзэр пытэу ылъэ зэращытеуцуагъэм ишыхьат илъэсыр имыкІыгъэу къыкІэльыкІорэ илъэсым телъытэгъэ бюджетыр аштэу зэраублэжьыгъэр. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ аІэ зэкІэдзагъэу ыкІи зэгурыІохэу Іоф зэрэзэдашІэрэм ишІуагъэкІэ, финанс кризисым хэгъэгур хэт нахь мышІэми, мы ильэсым ащ тетэу агъэпсын алъэкІыгъ. Джырэблагъэ Парламентым иІэгъэ зичэзыу зэхэсыгъом республикэ бюджетэу 2010-рэ илъэсым ыкІи план пІальэу 2011—2012-рэ ильэсхэм ательытагьэр ятІонэрэ еджэгъумкІэ щаштагъ. Ащ имызакъоу, ятІонэрэ ыкІи апэрэ еджэгъухэм ательытагъэхэу законопроект пшІыкІубл хэплъагъэх.

Парламентым хэт депутатхэм ащыщхэр зэрэк Ізупч Іагъэхэм диштэу «Правительствэ сыхьатым» хагъэуцогъэгъэ ІофыгъуитІум яхьылІэгьэ кьэбархэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет къыщагъэхьазырыгъэхэм зядэІухэ ыкІи ифэехыІшає дехоашану ешоаш уж Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет фэгъэхьыгъэ законым ятІонэрэ еджэгъум тегъэпсык Іыгъэу тегущы-Іагъэх.

Сыд фэдэ гъунапкъэха ащ ыгъэнафэхэрэр? Къихьащт илъэсым тельытэгъэ республикэ бюджетым илъэсым къыкІоцІ къыІэкІэхьащт федэхэр сомэ миллиарди 7-рэ миллион 269-рэ мин 397,7-у аштэгъэ законым егъэнафэ. Аш щыщэу сомэ миллиарди 4-рэ миллион 314-рэ мини 154,2-р зэкІамыгъэкІожьыщтэу федеральнэ бюджетым къик Івщт. Джащ фэдэу республикэ бюджетым ихъарджхэр сомэ миллиарди 7-рэ миллион 694-рэ мин 760,3-у агъэнэфагъэх. Федэхэмрэ хъарджхэмрэ зэдиштэжьынхэ фаеу шэпхъэшІум егъэнафэми, къэкІуапІэхэр зэримыкъухэрэм къыхэкІэу, хъарджхэр федэхэм анахыбэу агъэпсыгъэх. Ахэр федэхэм зэрашІокІыхэрэр сомэ миллион 425-рэ мин 362,6-рэ е зэкІэмкІи республикэ бюджетым ифедэхэм япроцент 14,8-рэ мэхъу.

2010 — 2012-рэ илъэсхэм республикэ бюджетым къы-ІэкІэхьащт федэхэр къыздикІышт льэныкьохэр республикэ бюджетым ехьылІэгъэ законым егъэнафэх. Ахэм

Лъэхъэнэ мычыжьэм зэрэ- ащыщых Урысые Федерацием и Бюджет кодекс ыкІи Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм ибюджет ІофшІэн ехьылІагъ» зыфиІорэм зэрагъэнафэрэм тегъэпсык Іыгъэч хэбзэІахьхэмрэ къаугъойхэрэмрэ зэратыхэрэм ыкІи мыхэбзэІахьхэм къахэкІырэ федэхэр, физическэ лицэхэм атырэ хэбзэІахьхэм къатырэ федэхэу норматив гъэнэфагъэм тетэу

60-р республикэ бюджетым ыкІи проценти 10-р муниципальнэ районхэм ыкІи къэлэ койхэм ябюджетхэм аІокІэх. Джащ фэд федеральнэ ыкІи республикэ хэбзэІахьхэмкІэ ыкІи къаугъойхэрэмкІэ блэкІыгъэ илъэсхэм амытыгъагъэхэу къыхэкІыщтхэр, мыхэбзэІахь федэхэр, зэкІагъэкІожьынэу щымытэу бюджетым къыІэкІэхьащт федэхэр. НэмыкІ къэкІуапІэхэри законым къыделъытэх.

ШІокІ зимыІэ медицинэ страхованиемкІэ Адыгэ республикэ фондым 2010-рэ илъэсымкІэ ыкІи план пІалъэу 2011 — 2012-рэ илъэсхэмкІэ ибюджети мы зэхэсыгъом щаштагъ. 2010-рэ илъэсыр федэхэмкІи хъарджхэмкІи зэдиштэу гъэпсыгъэ ыкІи ахэр сомэ миллиардрэ миллион 389-рэ мин 385,7-рэ мэхъух. ФедэхэмкІэ сомэ миллион 228-рэ мини 134,3-рэ шІокІ зимыІэ медицинэ страхованиемкІэ Федеральнэ фондым бюджетхэм азыфагу илъ трансферт шІыкІэм тегьэпсыкІыгьэу ыкІи сомэ миллион 847-рэ мин 488-рэ джа шІыкІэ дэдэм тетэv Алыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет къахагъэк Іы-

ЯЕПЛЪЫКІЭХЭР ЗЫЩЫЗЭТЕМЫ-ФАГЪЭХЭР

ЧыхІэн зэпэкъудыиным шІогъэ икъу къымытэу къызэрэхэкІырэр щыІэныгъэм хэ-

агощыхэрэр. Ахэм япроцент тэлъагъо нахь мыш Гэми, еплъыкІэ зэфэшъхьафхэр зыщыбгъэфедэнхэ умылъэкІыщт обществэм хэхьоныгъэшІухэр ышІынхэм щыгугъугъуаеу зэрэщытри нафэ. Политикэм ехьылІагьэу пштэн хъумэ, УФ-м и Къэралыгъо Думи, субъектхэм янахьыбэмэ яхэбзэихъухьэ органхэми зы партием тетыгъор зэращиубытыгъэм, нэмык І еплъык Іэхэр зэращапхырамыгъэкІыхэрэм уигъэрэзэн дэдэу щытэп. Сыда пІомэ цІыф купхэм адырамыгъэштэгъагъэмэ, нэмык Ппартиехэми хэбзэихъухьэ органым -ытшы каты не Івран альэк Івран гъэп. Ары зыхъукІэ ахэр къызыкІэдэорэ лъэныкъохэри къыдэльытэгъэнхэ фаеу къытшІошІы. Парламентым зыщыхэплъэгъэхэ ІофыгъуитІу ащ тетэу зэрэмыгъэпсыгъэр къащынэфагъ.

Адыгэ Республикэм изакон зырызхэм зэхъокІыныгъэхэр афэшІыгъэнхэм ехьылІэгъэ законопроектэу зытегущы Гагъэхэр ІахьитІоу зэхэт. Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо гражданскэ къулыкъу ехьылІагъ» зыфиІорэм зэхъокІыныгъэу фашІыгъэм къеІо Адыгэ Республикэм и Президент ыгъэнэфэгъэ гражданскэ къулыкъу ІэнэтІэ купым щыщ ІэнатІэм Іухьащтэу къыкІэдаорэм, джащ фэдэу Адыгэ Республикэм и Президент гражданскэ къулыкъу ІэнатІэу ыгъэнэфагъэхэм ащыщ зыгъэцакІэрэм илъэс къэс мэлылъфэгъум и 30-м нахь кІасэ мыхъугъэу блэкІыгъэ илъэсым

федэу къыІэкІэхьагъэхэм, мылъкоу иІэм ыкІи мылъку мэхьанэ зиІэ пшъэрылъхэу -еІльахк мехестысьжыІшифыє гъэ къэбар зэратын фаер ыкІи ащ шапхъэу пылъхэр. Мы законопроектым депутат пстэуми дырагъэштагъ.

Ау ащ фэдэу хъугъэп ятІонэрэ законопроектэу Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутат истатус ехьылІагъ» зыфиІорэм -неалыІшеф фехеалыны какжа хэм фэгъэхьыгъагъэм тегущыІэхэ зэхъум. Мы законопроектым ехьылІагьэу къэгущыІэзэ, Парламентым хэбзэихъухьанымкІэ, законностымкІэ ыкІи чІыпІэ зыгъэІорышІэжьыным иІофыгъохэмкІэ и Комитет итхьаматэу Галина Орловам къы Іуагъ республикэ законыр федеральнэм диштэу гъэпсыжьыгъэным законопроектыр зэрехьылІагъэр, федеральнэ законым ыгъэфедэгъэ къэІуакІэр зэрамыхъокІыгъэу къызэрагъэнэжьыгъэр. КІэкІэу къэпІон хъумэ, законопроектыр зэхьыл Гагъэр хэбзэихъухьэ органым щылэжьэрэ депутат фракциехэм зэхэщак У яІэн фаер ары. БэкІаерэ зызэнэкъокъухэ уж голосованиер зызэхащэм, депутат 30-м ащ дырагъэштагъ, депутат 11 пэуцужьыгъ, депутати 3-мэ яеплъыкІэхэр къэнэфагъэп.

Джащ ехьщырэу хъугъэ Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгьо Совет — Хасэм ехьылІагъ» зыфиІорэм ия 13-рэ статья зэхъокІыныгъэхэр фэшІы гъэнхэм фэгъэхьыгъэ законопроектым тегущыІэхэ зэхъуми. Ар зэхьылІагьэр Парламентым и Аппарат ипащэ гъэнэфэгъэным шІыкІэу пылъыр зэхъокІыгъэныр ары. Джы зэрэщытымкІэ, а ІэнатІэм Іуагъэхьащтыр Къэралыгъо Советым — Хасэм и Тхьаматэ иунашъокІэ егъэнафэ. Зыхэплъэгъэхэ законопроектым къызэрэщиГорэмкГэ, Парламентым и Аппарат ипащэ Къэралыгъо Советым — Хасэм изэхэсыгьо щагьэнэфэн фае. Законопроектым ехьылІэгъэ голосованием зыфежьэхэм, депутатхэм яеплъыкІэхэр зэтефагъэхэп. Депутат 33-м дырагъэштагъ, депутат 12 пэуцужьыгъ, 1 депутат иеплъык Гэхэр къыгъэнэфагъэп.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгьо Совет — Хасэм зэхэщакІэу иІэм ехьылІэгъэ унашъоу Парламентым ыштэгъагъэм зэхъокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэм ехьылІэгъэ проектым тегущы Іэхэ зэхъуми, депутатхэм зэдэмыштэныгъэ къахэфагъ. А унашъом егъэнафэ Къэралыгъо Советым — Хасэм хэбзэихъухьанымкІэ, законностымкІэ ыкІи мыныажеІшы еІпыІР иІофыгъохэмкІэ и Комитет итхьаматэ игодзэ ІэнатІэ щымыІэжьэу гъэпсыгъэныр. Фракциеу «Единэ Россием» хэмыхьэрэ депутатхэр къыкІэдаощтыгъэх ежьхэм ащыщ депутат горэм а ІэнатІэр фэгъэшъошэгъэным. Ау голосованием къызэригъэлъэгъуагъэмкІэ, а ІэнатІэр щымыІэжьэу гъэпсыгъэным депутатхэм янахьыбэм дырагъэштагъ.

нэмыкі **ІОФЫГЪОХЭР**

Законопроектхэм анэмык І Іофыгьохэми Къэралыгьо Советым — Хасэм изэхэсыгъо хэлэжьагъэхэр атегущы Іагъэх. Гухэлъ гъэнэфагъэм тегъэпсыкІыгъэхэ ыкІи илъэс зэфэшъхьафхэм ательытэгьэ Республикэ программитф зэхъокІыныгъэхэр афашІыгъэх. Адыгэ Республикэм 2009-рэ илъэсымкІэ иреспубликэ бюджет мэзибгъум гъэцэкІэжьыгъэ зэрэхъугъэм ехьылІэгъэ отчетэу финансхэмк І э Министерствэм къыщагъэхьазырыгъэм едэІугъэх ыкІи игъоу алъэгъугъ. Урысые Федерацием псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхьоныгъэхэмкІэ иминистрэу Татьяна Голиковам и Джэпсальэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм факІорэр аштагъ. Ар зыфэгъэхьыгъэр гухэлъ гъэнэфагъэм телъытэгъэ федеральнэ программэхэр гъэцэкІэжьыгъэнхэм тегъэпсыкІыгъэу жъэгъэузым пэшІуекІогъэнымкІэ Адыгэ республикэ клиническэ диспансер гъэпсыгъэныр ары.

Законопроект 17-у зэхэсыгъом зышыхэплъагъэхэм ащыщхэу пшІыр апэрэ еджэгъум телъытэгъагъэх. Зыр еджэгъуитІумкІи аштагъ. Адрэхэм Іоф задашІэжьыхэрэ ужым, Парламентым и Регламент зэригъэнафэрэм тегъэпсыкІыгъэу къыкІэлъыкІощт зэхэсыгъохэм ащыщхэм къахалъхьащтых.

> СЭХЪУТЭ Нурбый. Сурэтхэр тезыхыгьэр Іэшъынэ Аслъан.

ыд фэдэ псэушъхьи уцупІэ, рэхьатыпІэ ищыкІагъ. ШІоигъор нахь зыщигъотыщтыр икІуапІ. Ар къызыщыдэхъущтым лъэхъу, къегъоты, уцупІэ, щысыпІэ ешІы. ЧІыпІэу къыгъотыгъэр рэхьатыпІэ зыфэхъукІэ, тыдэ кІуагъэми ащ къекІолІэжьы: щэшхэ, зыщегъэпсэфы, зыщегъашІо, къекІущтэу зыфэе Іофыгъохэр щегъэцакІэх. Ащ есэ, тыдэ ыгъэзагъэми а чІыпІэм ащ ущешэныр Іэрыфэгъу. Арыни фае зыкІаІорэр «былымым икІуапІэ икІодыжьыпІ».

Пцэжъыехэми ащ фэдэ чІыпіэхэр къагъотынхэр яшэн. А чіыпізу къагъотырэм ящыіэныгъэ инахьыбэр щагъакіо. Пцэжьые льэпкъ зэфэшъхьафхэм уцупізу къагъотыхэрэр, якіасэхэр зэфэшъхьафых: зым псынжъым хэлъыныр ишэн, адрэм псычърыр икіуапі, ящэнэрэм нэпкъ чіэтіыкіыгъэр игьолъыпі, япліэнэрэм псыуц зэхэкіыхьагъэр

игъэбылъыпІ.

Типсыхъохэм, типсыутІэхэм, темэнхэм ахэсхэр сазан (карп льэпкъ зэфэшъхьафхэр), тхыбыт (карась), шъошъаб ыкТи хьалабгьо (лещ) зыфэпІощтхэр арых. Ахэм льэшэү якІас, хьалабгьор ахэмытэу, псынжым, тэкъэ чІэгыхэм, чъыг льэпсэ чІэтІыкІыгъэ шъабэхэм, псыуц лъапсэхэу псынжъымэ къахакІэхэрэм ахэсынхэр. Зигугъу къэтшІыгъэ чІыпІэхэм а сазан лъэпкъ зэфэшъхьафхэр хъытыу кІэлъэшъукІи, псыр зэрэзэпагъэІырэ сеткэкІи къащыубытыгъуаех. Сыда зыпІокІэ, хъагъэ горэ къызэрильэгъугъэм льыпытэу сазаныр е исагъзу къзуцу, е псынкІзу зыредзыхышъ псычІзм илъ псынжъым зыхеко, е ошІэдэмышІ у зыкъегъэлъатэшъ псым къыхэпкІышъ, хъытыум елъэ. Псынжъым зыхикуагъэу хэльэу утеуцуагъэкІи къэтэджыщтэп. Ау ащ фэдэу зигъэбылъыгъэу псынжъым хэлъ тэкъэ чІэгъ горэм чІэсы зыхъукІэ, Іэ пцІанэкІэ нахь псынкІ у къзуубытыщт. Ары хъытыум къафимыхьэрэ сазаныр Іэ пцІанэкІэ нахыбэрэм къызкІаубытырэр е псы къиугъэм хэсмэ пчыпыджынкІэ епыджыхэшъ къызкІыхахырэр.

Гъэтхапэу псыхэр къызщиу-хэрэм псыхьохэу Мартэ, Пщы-щэ, Пшызэ, Псэкъупсэ къадэ-кІыгъэ псыдэчъэххэм пчыпы-джынкІэ е ІэкІэ сазанышхохэр килограмм зытфыххэр ащэчыхэу къащаубытых. Ащ фэдэ чІыпІэхэм сарихьылІэу мызэу-

Пцэжъыехэр анахь жъугъэу къызщаубытыхэрэр гъэтхапэмрэ бжыхьапэмрэ ары. Гъэмэфэ мэзэ фабэхэм пцэжъыехэм икрахэр атэкъугъэхэу, пшъыгъэхэу, шъхьахынэ хъугъэхэу псынжыы захагъэбыльыхышъ, хъатэу мыхыехэу загъэпсэфы. А уахътэми пцэжъыехэр пшхынкіи гохьыхэп, ІэшІухэп. Ары а уахъ-

тэхэм пцэжъыяшэу псынэпкъхэм аlусхэр хэпшІыкІэу нахь макІэ

мытІоу къыхэкІыгъ.

зыкІэхъухэрэр. Арышъ, пцэжъыяшэхэм гъэтапэм (апрелым — мэлылъфэгъум, маим — жъоныгъуакІэм) пцэкъэнтфыкІи, хъытыу кІэлъэшъукІи, хьачыйкІи пцэжъые къаубытыныр рагъажьэ. Хъытыу кІэльэшьукІэ апэ ешэщтыр язэрэгъашІэрэп. Сыда пІомэ апэрэу гъатхэм пцэжъые уешэнэу псыхьохэм, псыутІэхэм уазыхахьэкІэ джыри псынжъым зэрэхэльхэу, тэкъэ льапсэхэм зэрачІэльхэу къэогъотыхэшъ, къыхэофыхэшъ хъытыум къиогъэзыхьэх е ІэкІэ псынжым шыогъэ-Іасэхэшъ къыхэохых. Арышъ. апэрэ пцэжъыяшэу гъэтхапэм псым хахьэрэр «щэташъхьэр тырешъу» адыгэмэ зыфаІорэм фэд: анахь пцэжъые мытІырхэр къыхехых. Тэри, сшынахьыкІэхэр сигъусэхэу, гъатхэм тапэ Мэртэ псыхьо зи хэдгъахьэщтыгъэп: чІыпІэу пцэжъые узшешэн плъэкІыштхэм зэкІэм танэсыштыгъэ, анахь пцэжъые инхэу ягъолъыпІэхэм джыри къарымыкІыгъэхэр къэтыубытыщтыгъэх.

Зэгорэм ащ фэдэу гъэтхапэу тикъуаджэу Нэшъукъуае тикІи, Мартэ лъэмыджэу тельым дэжь (лэжьыгъэу шъоф лэжьапІэм къыщагъэк Іырэр а лъэмыджымкІэ ильэс къэс къыращыжьы) пцэжъые тыщешэнэу сшынахьыкІэхэу Рэмэзанэрэ (игъонэмысэу дунаим ехыжьыгъ, джэнэтыр икІуапІэ Тхьэм ешІ) Сорокинэрэ сигъусэхэу тык Іуагъ. А лъэмыджым иІэгъо-блэгъухэр пцэжъые тІысыпІэхэу щытыгъэх: нэпкъымэ псыуцхэр Іужъоу къа Гук Гэщтыгъэ, псыгу Ганэхэр къызхакІэхэрэри мэкІагъэп, лъэмыдж чІэгъым тэкъэжъ лъапсэхэр бэу хэльыгьэх. Гьэмафэрэ

сакъ, къыхэжъугъэхьажьыкъон!» сlyи, мэкъэ гъэлъэшыгъэкlэ сипцэжъыеешэгъухэм сыкъяджагъ. Зэрэгъэкуохэзэ, апэ еІэщтыр язэрэмыгъашІэу нэпкъым пэтГэраоу къытесыдзагъэм ечъэл Гагъэх. «Ого, ар пцэжъые хъущт. Ащ фэдэ ІэкІэ къыхэпхыщтымэ, псым ухэтыныр Іофэп. Адэ ищык Гагъэмэ пцэжьыер псычІэгъым щыбгъэІэсэщт, щыбгъэделэщт», — alo. Пцэжъыеу къыхэсыдзыгъэм зыкъишізжыгъэшъ зыреутэкіыжы, заригъэубытырэп, заІэкІеуты. Сыдэу хъугъэми, пцэжъыер нэпкъым тельэу сыд ыгъэхъэн мэІэсэжьы. Зырызэу пагом къекІуалІэхэшъ, ионтэгъугъэ зэрагъашІэ ашІоигъоу къаІэты: плъыхьагъ. Хъытыуи пцэкъэнтфыхэри тІыгъыхэти, узщешэнкІэ нахь узщыгугъыщтхэр дгъэунэфыгъэх.

Апэрэу пцэжьыеешэныр зэредгъэжьагъэр хъытыу кІэлъэшъур ары. Сыда пІомэ мафэр фэбагъэ, псым ухэхьанкІэ гохьыгъэ, укъигъэучьыІэтэгъэнэу щытыгъ. Псыубытыгъэу тыздэкІуагъэр мыкуоу, нэпкъэу иІэхэм псыуцхэр Іужъоу къаІукІагъэу, пцэжъые тІысыпІэхэба пІоным уригъэнэцІыщтыгъэ а чІыпІэр ыпэкІэ умышІэщтыгъэми.

Лъэшэу тыгугъэу пцэжъыеешэныр едгъэжьагъ: зэ хъытыур нэпкъэу псыуцыр зыІуизым Іудгъэуцуи, бэщ кІыхьэхэр тІыгъыхэу тыхэпыджэзэ, макъэхэр

тыми, ыпэрапшІэу бгъэІэсэным пае зычІэбгъаоу къыхэкІынкІи хъушт. Аши сыкъигъэштагъэп. Зэ хъураеу чъыгхэр къэскІухьагъэх, лъакъокІэ ханэ фэсымышІэу лъэпсэ шъабэхэу Іуданэм фэдэхэу зэхэщыхьагъэмэ сахэльыхьухьагь. Нахь зызесэгьэчьэхым пэго бзый шъабэ горэхэм санэсыгъ. Набгъом ыбгъу зыкъызысэшІым нэмыкІ бзыйхэри къызнэсыгъэх. ЗычІэзгъауи, ІэкІэ чъыг лъапсэм сызыщэльыхьом, ашъхьэхэр тыгъэкъыкъокІыпІэмкІэ гъэзагъэхэу зызэщахъохэшъ щысых. ЕтІани зычІэзгъачи, тыгъэкъокІыпІэч ашъхьэ зыдэгъэзагъэмкІэ набгъоу зэрысхэм икІын алъэкІыщтымэ сепльыгъ. Къызэрэч1экІыгъэмкІэ, пцэжъыехэр зэрысыгъэ гъурбым ихьэпІйтІу иІ. Арышъ, зыбгъумкІэ имыкІынхэу сигъусэмэ ащыщ горэм ІэкІэ пытэу а ихьапІэр къызэфишІын фае. Ар ыгъэцэкІэнэу сшынахьыкІэ сыкъеджагъ: зэришІыщтыр есІуати, ятІонэрэ ихьапІэу иІэр къызэфезгъэшІыгъ ыкІи фэзгъэпытагъ: «Мыщ пэго заулэ исышъ, ІэкІэ къыхэсэхыфэ укъыІумыкІ». «Дэгъу, укъэмыгумэкі, ар сэ згъэцэкі энэу укъэсэгъэгугъэ. Мары сэри пагомэ ашъхьэмэ лъакъохэмкІэ санэсы». Джы сазанхэм ащыщэу сэ къысфэгъэзагъэу нахь щысым ижабрэхэр къэзгъотхи, сІэхъуамбэхэр ыжэ дэзгъэчъыгъэх, сыфэсакъызэ адрэ къыгосхэм санэмысэу, згъашІорэм фэдэзэ, ІитІумкІэ пытэу ыпшъэ сыубытыгъэ. Ащ фэдизым псым тыхэтыфэ къутырым дэс кІэлэцІыкІухэри къэзэрэугъоигъэх: тшІэрэр ашІэрэпышъ, къытэупчІынкІй рамыкоу щытых, къытэплъых, къэхъущтым ежэх. Сэри ахэм сапымылъэу сиІоф хэукъоныгъэ имыГэу зэрэзгъэцэкГэным сыпылъ. Сазанэу емылычым фэдэу щытыр згъэІэсагъэти, псым къыхэсхи, ыкІэбзый плъыжьхэр тыгъэм пэшІэтыхэу, зыриутэкІыжьэу нэпкъым къытесыдзагъ. Нэпкъым тетхэм ащыщ кІалэхэр ечъалІэхи бгъэкІэ зытырадзагъ зыгорэкІэ хэхьажьыным щыщтэхэу. Ащ лъэшэу ыгъэгушІуагъэх сэ скІыгъухэри, къутырым щыщхэу къы Іухьагъэхэри. Пагор ины: килограмм зыщыплІым

чьыгым ылъапсэ исэу къэбгъо-

ктыщыкіэщтэй емыхъумэ. Тіэкіурэ сыщыти, жьы ктасщи, етіани лтактьокіэ зысэуплтыкіум ятіонэрэ сазанри ктысажэрэм фэдэу ибзыйхэр штабэу, сыктыгташіорэм ихташырэу ктызхэсшіагт. Ари псычіэтым щызгтызесэн фаети зычіэзгтыуагты Псынкізу ыштахы пытуу сіыгтыу, сіэхтыуамбэхэр ыжыгтухэм адэгтычтыу псынжым хэзгтызыхыагты, іштіури зэдезгтайи сфызыгты. Жыр сэухыти, псынкізу псычіэтым сыктычізужынгы пагор сіыгтыу.

Нэпкъым тетхэм ар къызалъэгъум аІощтыр амышІэу, псым къыхэхьанхэк Iи рамыкоу «ахэм зи а псыутІэм пііэжтые ктыханэнэп. ІэкІэ псым шемыгъэшэнхэ плъэкІына» язэрэгъаІощтыгъэ. Псым тыкъызэрэхэмыкІыжьырэм ыгъэгумэк Іыхэрэри ахэтыгъ. «Хъугъэба, шъукъыхэкІыжьыба, къэшъуубытыгъэри икъунба!» аІоштыгъэ. Ау сшынахьыкІи сэри тыкъыхэкІыжьынэу тыфэягъэп: джыри а гъурбэу къэдгъотыгъэм сазан зэрисыр тшІэщтыгъэ. ЛъакъокІэ тылъыхъузэ, -естдее сахашы ды тыс ангы отеп ык гъоти, псынжъым щыдгъэІаси, зыриутэкІыжьызэ инабгъо къитхыгъ. Ари адрэ къыхэтхыгъэмэ анахь цІыкІугъэп.

Джары пцэжъыехэм ящысыпІэхэр, яшэнхэр, ягъэпсыкІэхэр, куп-купэу зэхэтхэ зыхъукІэ зэрэзэфыщытхэр пшІэхэ зыхъукІэ къызэрэуубытынхэ Іэмэ-псымэ зи пІэкІэмыльыми, ІэкІэ къыхэпхынхэ олъэкІы. Ар къырызгъэшъыпкъэжьынэу сэ чІыпІабэмэ сарихьылІагъ.

БЛЭГЪОЖЪ Зулкъарин. Профессор.

ПЦЭЖЪЫЕМЭ ЯЩЫСЫПІЭХЭР ПШІЭМЭ...

кухэмрэ машинэхэмрэ лэжыгъэу Іуахыжыгъэхэр къыращыжыя зыхъукІэ, лэжыгъацэхэу псыхьом хэтакъощтыгъэр мэкІагъэп. Ахэр псым хэлъхэээ ашхынхэкІэ Іэрыфэгъу пцэжъыехэмкІэ хъущтыгъэх. СазанхэмкІэ а коц упхъэфыгъэхэр Іус дэгъух, мэ ІэшІу къапехы, пцэжъыехэр къызэрещалІэх. Коц упхъэфыгъэр жэлыем пыплъхьэми сазаныр дэгъоу къео, псынкІзуи зыІуелъашъо, пцэжьые къырыу-убытынымкІэ Іэрыфэгъу.

убытынымкІэ Іэрыфэгъу. Джащ фэдэу лъэмыджым пцэжъыехэр кІычІэтфынхэшь, хъытыу кІэльэшъум къидгъэзыхьанхэр, лъэмыдж чІэгъыр къэтыуныр едгъэжьагъ. Дунаир дахэ, окъ-жыкъ, тыгъэр, ткІышъо пцІанэу псым къыхэщырэр къыгъэфэбэнэу пшъэрылъ фашІыгъэм фэдэу, ибзыйхэмкІэ шъабэу Іэ къытщефэ. Ау ащ тигъэбэлэрэгъырэп: пцэжъые тешэнэу тыхэхьагъэшъ, ахэр зыдэщысынхэ тшІошІыхэрэм тальэхъу. Бэщ кІыхьэхэр тштагъэхэу пцэжъые нахь зыхэсын тшІошІыхэрэм макъэ ащытэгъэlу: псым тыхэо, лъакъокІэ тэлъыхъо. БэкІаерэ псым тыхэтыгь, ау хъытыу кІэлъэшъоу тІыгъым зи къытфихьагъэп, лъэмыдж чІэгъым такъэу чІэлъхэм ачІэгъ чІэс сазанхэм зыкІи тыкъырадзагъэп, тфэхъыягъэхэп. ЕтІанэ хъытыур дгъэтІылъи, пагомэ Іэ пцІанэкІэ тяшэнэу едгъэжьагъ. Бэрэ лъэмыдж чІэгъым тычІэмытыгъэу льакьокІэ тыльыхьозэ сазанхэр зыдэщысхэр къэдгъотыгъэх: иных, акІэбзый шъабэхэмкІэ зэрэгъэшІожьых, аныбэбгъухэр зэщахьох, рэхьатэу янабгьохэм арысых. Ащ тлъэкъо пцІанэхэр ахэдгъэхьагъэх, лъакъохэмкІэ дгъашІохэу, ашъхьэхэр зыдэгъэзагъэхэр зэдгъэшІэнхэу, яжабрэхэр къызІэкІэдгъэхьанхэм Іоф датшІэу едгъэжьагъ сшІынахьыкІэхэр сигъусэхэу. Ежь сазанхэм тигухэльхэм гу къалъатагъэп: ямамыр щыІакІэ тыукъощтыми амышТэу дахэу зыкъытщахъоу рагъэжьагъ. Гъурбэу зэрысхэм адис пиэжънемэ зашахъо ашІошІызэ, ахэм ащыщ горэ ижабрэу къызэІуихыгъэм сІэхъомбэшхо дэзгъэлъади, псынжъэу зыхэсым нахь куоу хэзгъэзыхьи, ятІонэрэ Іэр къыздезгъаІи, пытэу ышъхьэ шІосыубытыкІыгъ. Псым зычІэзгъауи, ІитІумкІи льэшэу зысэкъузым, ыкІуачІэ псым зэрэщигъэфедэн ылъэкІыщтыр нахь макІэ сшІыгъэ, сэ зыдэсхьырэм кІонэу охъуфэ псынжъэу зыхэсым, шы емлычыр жъуагъэм зэрэщагъэІасэу, зэрэщагъэпшъэу, пцэжъыер къезгъэсагъ сэ зэрэсІоу зишІынэу, зыдасІорэм къэкІонэу, мыбырсырынэу. Ащ ыужыр ары ныІэп ар псым къыхэсхыныр зезгъэжьагъэр. Сигъусэ пцэжъыяшэхэри мэгуІэх: «Моу мы узэбэнрэ пагор зэ псым къыхэхи тегъэплъыба! Мощ фэдизрэ зигъэ Іэсэн узпыльыгъэр пцэжъые мытІырын

фае? Ар сыд фэдэ пцэжъые лъэп-

къа?» Сэри зи сымыІоу а пэго

кІэбзый плъыжьышхо дахэр нэп-

къым тетмэ къахэсыдзэ сшІои-

гьоу. «Ма, къэшъуубыт, шъуфэ-

къыщэчыщтым кІзупчІэх, зэнэкъокъух. ЗэкІэмэ зэрэзэдаштагъэмкІэ, сазанэу ІэкІэ Мэртэ льэмыдж чІэгъым къыщысыубытыгъэр килограмми 4—5-м

къыщымыкІэнэу зэдаштагъэ. Пцэжъыяшэхэмрэ шакІохэмрэ къаубытыгъэр, къаукІыгъэр икъугъ aloy къызыхэкlырэр макІэ. Пцэжъыешэныр ащ щытыухыгъэп. ЕтІани лъэмыдж чІэгъым тычІахьи тылъыхъузэ, а сазанэу къыхэсхыгъэм нахь инхэри, нахь цІыкІухэри ІэкІэ къэтыубытыгъэх. Ау гъэшІэгъоныр хъытыу кІэлъэшъур тІыгъэу мэфэ реным тызешэм зи пцэжъне кънзэрэхэтымыхыгъэр ары. Пагомэ ящысыпІэхэр, ятІэсхъапІэхэр пшІэ зыхъукІэ ІэкІэ къэуубытыщтыр нахыйбэ мэхъу ык и нахь уагъатхъэ.

Ар къыгъэшъыпкъэжьэу джыри сазанхэмкІэ къытэхъулІагъэу зы гукъэкІыжь къэсІотэжьы сшІоигъу.

Гъэмэфэ фэбагъ. Дунаир дэхагъэ, тыгъэр уигъашІоу къепсыщтыгъэ. Сыд фэдэ ІофшІэн уиІэми чІэудзынышъ, жьы къабзэм зыщыбгъэпсэфы пшІоигъоу гум къихьэщтыгъэ.

Чылэм къикІыгъэу сшынахьыкІэ садэжь къэкІуагъэу тыщысызэ, къуаджэм тызыщэІэм местытшоІмедевыт ешкысжерп тытегущыІэнэу едгъэжьагъ. Пцэкъэнтфи, хъытыу кІэлъэшъуи, сеткэ зэфэшъхьафхэри тымыгъэфедэхэу пцэжъыехэр ІэкІэ къызэрэтыубытыщтыгъэр, ащ ІэпыІэсэныгъэ зэрищыкІэгъагъэр тыгу къэдгъэкІыжьзэ, ошІэдэмышІэу сшынахьыкІэ упчІэ къыситыгъ: «Арэп, мы Мыекъуапэ ащ фэдэу пцэжъые ущешэнэу зи иІэба? О хъытыу зэфэшъхьафхэр уиІэх. ТыгъакІори псыІум тІэкІурэ тыІугьэсба, жьы къабзи къэтшэн, нахьи зыдгъэпсэфын. Сыда мы дэпкъиплІымэ

уяплъык із къыпфаші із тэр: «Тэрэз зыфапіорэр, — дезгъэштагъ сшынахьык із. — Нек іо, мары автомашинэри гаражым чіэт. Ащ узыфэе ізмэ-псымэхэу пцэжъые къызэрэуубытыщтхэр ренэу илъых».

Бэрэ тыщымысэу унэм тыекТы, машинэм тетГысхьэ. Ащыгъум узыфэе псыубытыгъэм пцэжъые ущешэнэу амал тиІагъ. Арти, Кужорскэ станицэм ылъэныкъокІэ дгъэзагъэ. Чыжьэу тымыкІоу, къутырэу ГрознэкІэ заджэхэрэм тызынэсым, сэмэгумкІэ тыдэхи, псыутІэу ащ дэтым тыІухьагъ. Мафэр жьы щымыІэу рэхьатыгъ. Уашьор къаргъоу, уцэу тыгъэ нэбзый стырхэр зэІагъэхэр гъожьышъо хъункІэ рагъэжьэгъагъ. ПсыутІэу тызІухьагъэм псыуцэу Іутхэм ашъхьашъохэм гъожьышъохэр зыхидзагъэхэр ахэтыгъэх. Уцэу нэпкъымэ къатек Гагъэхэм шхъонтІэрымэ атырихыжьыщтыгъэп, ау уахэтІысхьэ пшІоигьоу узІэпащэщтыгьэ. Пцэжьые уащешэнымкІэ нахь чІыпІэ дэгъу улъымыхъу. Пагохэр нахь зычІэтІысхьан фэе чІыпІэхэр гъэунэфыгъэ хъугъагъэх. Ащ къыхэкІ у тэри пцэжъые ешапІ у тыздэкІуагъэр тишъыпкъэу къэт-

дгъэІузэ пцэжъыехэр къыхэтфыныхэу чІыпІэ заулэхэм тахэ-уагъ. ХьантІыракъохэр, блэхэр (псыблэхэм «сарыкъ фыжьхэр» ежьхэр шІуцІэхэми ательых, щэнаут ахэлъэп, къыоцэкъэнэу, уащыщтэнэу щытхэп, узалъэгъукІэ псынкІэу кІатхъужьы, нэпкъым тепшыхьажьых, ар -шышь, ашеІшь емешкыженп тэхэрэп) къэтыухъурэигъэмэ ахэкіыжьых. Арышъ, ятіонэрэу а чіыпіэр къзуужьыным ущы-педетри. Тятіонэрэу, ягорогу а зы чІыпІэр къэуужьымэ дэгъоу къыхэпхыжьэу къыхэкІы, сыда пІомэ апэрэ къзугъом пцэжъыеу бгъэбырсырыгъэхэм псынкІэу зырадзыхыжьы, псынжъым хэгъолъхьажьых е псыуцым къыхэкІи хъытыум къеутэкІыгъэхэм псынкІзу агъэзэжьы. Ахэм ауж уимыкІы зыхъукІэ, егъэзыгъэкІэ хъытыум къибгъэзыхьажьхэу къыхэкІы. Ары пцэжъыешэ Іазэхэм а зы чІыпІэр заулэрэ къызкІаурэр, пцэжъыер сеткэм къырагъэзыхьэфэкІэ ыуж зыкІимыкІыхэрэр. А шІыкІэ пстэури зэкІэ а псэу тыздэкІуагъэм щыдгъэфедагъ. Мыхъу зэхъум пцэкъэнтфыхэр тштэхи, пцэжъыехэр нахь къызщеонхэу тшІошІыхэрэм хьамлыуи, коц жъуагъи, натрыф цІыни, тхьацуи апытлъхьэзэ бэк аерэ тешагъ. Ау цІыкІуи ини зи къыхэтхыгъэп.

Тыгу кІодыгъэу, тыпшъыгъэу кІалэу сигъусэмэ ясІуагъ: «Джы сэ зы амал къысфэнагъэшъ, ар сыуплъэкІунышъ, ащ зи къызимыкІыкІэ, тадэжь ІэнэкІэу тэгъэзэжьы». Ащ фэдэ зыкІй къысшымышІыгъэми, шыІэныгъэм узэримыгъэзэгъын щыІэп. «ГъэшІэгъоны, сыда джыри къэнагъэр, пцэжъые къызэраубытырэ екІолІакІэхэр зэкІэ тыуплъэкІугъэх», — амакъэхэр агъэльэшыхэзэ зэупчІыжьыгъэхэм фэдэу зэдырагъаштэу яупчІэ къызэдатыгъ. Сэ сымыгуІэу, анэгумэ сакІаплъэзэ, пагохэр зыдэщысынхэ фаехэр къызэрэсымылъыхъугъэхэр язгъашІэ сшІоигъоу, сІэхэр къыдэзгъэчъэягъэх. «Сэ анахьэу сызшыгугъэу пцэжъыеешэнымкІэ сиІэхэр сІэхэр арых. СлъакъохэмкІэ псы нэпкъыхэр, чъыг лъапсэхэр зэкІэ къэслъы-хъунхэшъ, етІанэ сшІэщтыр шъозгъэлъэгъущт». КъэсІуагъэр ашІогъэшІэгъонэу къысэплъыгъэх. Ежьхэр хьазырэу пшъыгъэхэти, сизакъоу згъэцэкІэнэу зыфэсІогъэ Іофым — пцэжъыехэр зыдэщысхэр къызэрэзгьотыштым, Іэмэ-псымэ имыщыкІагъзу Із пцІанэкІз къызэрэсыубытыщтым — пэрыохъу къыфэмыхъунхэм, пцэжъыемэ янабгъохэр къэсэгъотыфэ къысэжэнхэм къезэгъыгъэх.

Тыздэщыт нэпкъым адрабгъукіэ пцел чъыгитіу якъутэмэ Іонтіагъэхэр зэблэщыгъэхэу, къобэ-бжъабэу апытым жьаушхо къытэу псы шъыпкъэм хэтыгъэх. Ащи едгъэуцуаліи хъытыур къзтыугъагъ, ау пцэжъые ылъапсэ чіэсми къытфычіэфыгъагъэп. Джыри а чъыгхэм цыхьэ афэсымышізу сахэхьагъ. Псыр а чыпіэм щыкуу хьазырыгъ: бгъапэм къыблэкіыштыгъ, пцэжъые

Рассказ кІэкІхэр

<u>КІЭРЭЩЭ Зуз</u>

ЧЭТЫМ ЗЭРАУКІЫЩТЫР

КЪЫЧІЕУПХЪУКІЫ

ХЭПЛЪЭ-ХЭКІЫЖЬ

Хьарунэ упхъоу ищагу

О лІыр, зыбгъэлІэжьыщта, зэ къихьажьыба, Іанэр мэучъыІужьы. – Къояжъэр ынэжгъ къичъэу хьакум тетыгъ.

- Сар, а къояжъэр ягъэшх уитхьачэтхэм, сэ чэт горэ къысфэшІ. Зыгорэ къэубыти, шІосыбзын, – ыІуагъ лІым.

ІукІ адэ, сичэтмэ сахэІэбэщтэп, кІалэри дэсэп, къезэгъыгъэп.

Хьарунэ зищэІагъ. Ау ыгукІэ ыІуагъ «хэплъэхэкІыжьы сэ усшІын» – ышъхьэ кІэпІэстхъэжьи, унэм икІыгъ.

ЛІыр чэт лъэежьыгъом зыкъытыригъафэу къыдэхьажьыгъ. Іэо-лъао зишІэу тІэкІурэ щагум дэти джагъэ:

– Сар, а Сар, хъугъэр ошІа?!

– КъапІомэ сшІэн, еІо шъузыми.

— Чэтхэм анахь чэт дахэу — чэтхэм ахэт чэт пшъэкъуитІур — атакъэмэ атекІожьыгъэх.

– Ал, сызэгомыгъэутэу, сыдэуи кІыхьэ зебгьэшІыра, къаІоба? — еІо шъузым.

— КІагъэпцІыикІыхэзэ

Сарэ ынэхэр къикІо-

— Хъущтэп, хъухэщтэп дэтхэ. ПсынкІэ, псынкІэу ашъхьэ шІогъэчъ, ыІозэ лІым шъэжъыер ІэкІилъхьагъ.

— А, Хьарун, укъыдэхьажьы къэс ахэплъыхь чэтхэм, хэт ышІэра джыри, — лІым щыгугъэу Сарэ еплъыгъ.

Шъхьэгъусэ хьацэм ифэшъуашэкІэ Хьарунэ дэзекІуагъ. Адыгэмэ амыгъэунэфыгъэ аІуагъэп: «ШъузышІу илІ игъашІэ кІыхьэ». Ау тыдэ къиох а гъотыгъуаер?!

нэгъур Джамбэчый. А чылитІумэ ащыпсурэ цІыфхэм якъини ятхъа-

гъуи зэдагощэу къырэкІох. Блэгъэ ІофкІи нэмыкІыкІи зэхэхьэх, зэнэсых. Улэпэ пшъашъэхэр тикІалэхэм къащэх. Типшъашъэхэр янысэ мэ-

хъух. Зэдэлажьэхэу, зы тхьаматэ яІэу, зы колхозэуи тыпсэугъ. А зэпстэур къызтесІухьэрэр яцІыфхэри тэри тызэрэшІэу зэрэщытыр ары: хьакІэкІэ нэгуихыгъэх, чэфылэх,

сэмэркъэушІылэх.

Зэо бэлахьэу анэгу кІэкІыгъэм лыузыбэ аригъэшІыгъэу, нэпскІэ затхьакІыжьы икъугъэми, ябзылъфыгъэхэр щыІэныгъэм къыфэущыжьыгъэх. «Лажьэри гуубэжь», аІуагъ адыгэмэ. Заом ыгъэгужъыегъэ ныбжьыкІэ шъхьэзакъомэ агу щышІагъэр зыщагъэутэбжьэн горэ яІэным фэягъэх, кІэхьопсыщтыгъэх. Зэхахьэхэу чэщдэсхэр ашІыхэу, орэди аусэу къа Гоу, ары амалэу яІагъэр.

Телевизорыр жъугъэу ащыгъум хэти иІагъэп. Я 70-рэ илъэсхэм артистэу Исаевыр роль шъхьа Гэу зыхэт фильмэу «Семнадцать мгновений весны» зыфиІорэм еплъыгъэу зыгу къымыгъэбырысырыгъэ бзылъфыгъэ щымыІэнкІэ сенэгуе. Кинор Улапэ къыщагъэлъагъощтыгъэ. Чэм къыдэхьажьыгъом тефэу фильмэр къыригъажьэщтыгъэ, ащ еплъынхэу хьаблэм тесыр зэкІэ анахь телевизор дэгъу зэрыт унагъом дэжь кІощтыгъэх. А уахътэм унэгьо Іофхэри, япчыхьэшъхьашхи, -меч В. пехестыськый и пехесты и пех

ТирайонкІэ Улапэ анахь игъухэр мыщхэу, шкІэхэр акІатІупщыхьэхэмэ, щэр рарагъэшъоуи къыхэкІыщтыгъэу къаІожьы. Штирлиц артистыр ліыгьэшІэпІэ щынагьоу зэрытыр агукІэ зэхэзышІэрэ бзылъфыгъэмэ дащэчэу, дзэкІо шъошэ зэгъэу, къекІоу щыгъымкІэ агухэр къыгъэбырысырыгъэу, жьи, пси, макъи къахэмы Гук Гэу, хэщэтыкІыхэзэ еплъыщтыгъэх. «Ер къызэрыкІырэр кІэнкІэ зан», — аІуагъ.

> Унагъо ис бзылъфыгъэм Тхьэм нахь ымышІэу, щытхъугъэкІэ зыфаригъэлъэгъоу, ШтирлицкІэ мэшІуачэ ыгу зэрэщыблэрэм ышъхьашыгу къырихыгъ. Ар римыгъэкъоу ипкІыхьапІэмэ ахэтэу ащ зэрэІукІэрэри ыушъэфыгъэп. Сэмэркъэур фаем шъыпкъэкІэ ыштагъ, бзылъфыгъэм илІ нэсыгъ. НэбгыритІум азыфагу цыхьэмышІ зэдыргъыр къиуцуагъ. Ащ лІыр ыушъхьакІугъ, «УлІыба?» къезыІони ныбджэгъумэ къахэкІыгъ.

Бзылъфыгъэ хыем джы зиухыижьыщтыгъэ: «Ар зыІуагъэм ыжэ зэпэкІ», — ыІозэ бгэщтыгьэ. Иунагьо къитэджэгьэ гомы Тур къыщышхэщтыгъэ, кино хъарзынэри шІоІофыжьыгъэп.

Сэмэркъэур Тхьэм икІас аІоми, ащи ІуакІи-шІыкІи хэлъ. ПІощтыми зыщыпІощтыми тІэкІу уафэсакъын фае. Ыбзэгу текІодэнкІэ бэп иІэжьыгъэр.

«Чэтым зэраукІыщтыр къычІеупхъукІы» джарыщтын зыкІа-Іуагъэр, хэти зыфэмысакъыІомэ, ▮ бэба къехъулІэн ылъэкІыщтыр.

ЦІЗМ УАХЕЩЭ...

гъэм хэлъ щыІэу сэ сеп-

еньахем еІры мыфаІД зэриІэм мыр ехьылІагъ, къэбар къэІотэжьыгъэ къодыеп. Ар зыцІэгъэ ныо шІагъоми ыужыкІэ сэ сыІукІагъ. Ащ цІэу щэІэфэ ары зэреджэщтыгъэхэр

Зэгорэм хъугъэм сыришыхьатэп.

Зэшъхьэгъусэхэм япшъэшъэжъые Іэтахъо цІэу иІагъэр — «Так».

Так ятэ Лэбапэ кІуагъэ.

«Щэм уахещэ» зэраГуа- Бэдзэрым техьагъ, щэфщэжьмэ ахэпльэнэу ахэхьагъ. АхэдаІомэ — ипшъэшъэжъые рэгущыІэх. «Не удобнэ» ыІуи къы-ІукІыгъ.

> -ехесыш еІпыІР ІлымеН тылІымэ захэхьэм ащи ашІоІофэу «Так, ни Так», аІозэ зыгорэ зэрагъэзафэ. Хъурэр къыгурымыІо зэхъум, тучаным чІэхьагъ. Ащи гъэшІэгъонба, щызэхехы, тучантесыр «так, так» нэмыкI хэмытэу зыгорэм дэгущыІэу.

Субхьан-Алахь, зы-

горэ мэхъу, — ыгъэшІагъуи гушІуи икъугъ. «Мы си Тэкъэжъ цІэрыІо хъугъэ», — лІым ыІуи, иныо ыгъэгушІонэу унэм зыкъыригъэхьыжьыгъ.

Ишъхьэгъусэ фиІотагъ Лэбэпэ бэдзэрым, тучаным япшъашъэ игугъу зэращашІырэр. Ныоми ар игопагъ.

– Си Тэкъэжъ цІэрыІо хъугъэба ащыгъум. А, сибэу, тэ сигугъу щашІыра умыІо?! — ыІуагъ Такэ

АдыгацІэхэр гъотыгъуае зэрэхъугъэм ымыгъэразэрэр ■ бэ. Сэри зыкІэ ахэм сащыщ. ■Ау «щыІэп адыгацІэ» зыІохэрэм цІэм фэмыекІэ ся гуцафэ. Щэу амыусыжьыхэрэр уахътэм дэк Годыжьых, ахэри модэм фэдэх.

ЦІэ шІагъохэр пшІоІофэу зяпІокІи, «хэта джы ащ фэдацІэ зыусыжырэр?» къыуаІожьы уагъэукІытэжьэу.

Щыфым игъашІэрэ ыцІэрэ ∎зэпхыгъэх. ЩэІэфэкІэ ар игъус, ары зэреджэщтхэр. «ЦІэр дэгъу зышІырэр, зыцІэр ары», — ыІощтыгъэ Тембот. Ау хэти фаеп мышъо-мыл горэм ыцІэ исабый фиусынэу. ЦІэр зыусы-| щтыми, ар зыцІэми мэхьанз ∎фашІыщтыгъ, «ащ къыфиу-■ сыгъ» аІозэ къаІо, рыпагэхэуи къыхэкІы.

Адэ джырэ тилъэхъан цІэусыным сыдэущтэу епльыхэра? Сыхэукъонэпщтын «цlэм рэджэгух» cloмэ. «Ащ икъыІуагъ», — аІошъ, унэм ис сабый горэм къыІуагъэр орэ ■ «Марусь» фаеми аусы. Анахь гъэшІэгъоныжьыр, сабыир ежь нэу зышъо хэлъым къэмыхъу рапшІэзэ цІэр феусышъ, аужыпкъэм, ащкІэ еджэзэ дэгущыІэ. Ащ фэдэ-■ хэм «ар бэу нэужъый» сянэ ∥ариІощтыгъэ (шъхьэубат ∎зыфиІу).

Сэ къызщысшІэжьыным

цІэр нахьыбэрэмкІэ зыусыщтыгъэр къызфэхъугъэм е унагъом иныбджэгъу ары. Ащи хабзэ пылъэу щыт: шъуашэ сабыим ыкІи нэжъ-Іужъ яІэмэ апае къафишІыщтыгъ. А зэхэхьэк Э дахэм л Экъуит Гур зэфищэщтыгъэ. Тэ тиунагъокІэ Хъунэго Исхьакъ ыкъуищымэ ацІэхэр къафэзыусыгъагъэхэр гъзу алъытэщтыгъ, а цІэр гъэкІэкІыгъэу е итефэрабгъоу ары къызэра Гощтыгъэр. Е нэмыкІыцІэкІэ зэблихъун фэягъэ. Ары сшы Думалыч раІонэу зэрэхъугъэр. ЫкІи ар

Ящэнэрэ анахьыкІэм — Адэмые щыщэу, тичылэ апэрэ кІэлэегъаджэу дэсыгъэ Бахъу-

Ася, Гощпакъ — Галя, Хьаджбэчыр — Бэчыр, Бирамхъан — Бирам, аузэ «хъан» гущыІэр щагъэзыягъ. Ислъам диным епхыгъацІэхэр амыусыжьхэ хъугъагъэ: Ислъам, Молидхъан. Совет хабзэм, комсомолым ягъом лІышъхьэ цІэу Владимирыр бэмэ афаусыщтыгъэ, Ким (Коммунистическая интерна-

ТЫАДЫГЭМЭ — ТЫКЪЭРЭН ТЫААЫГЭУ!

Ахэр егъэшІэрэ благъэуи тиунагъокІэ тиІагъэх.

Тхьагъэпсэу Алэджыкъо ежь ыцІэ сшы къыфиусыгъ — Алэджыкъу, ядунай ахъожьыгъ

ХьатІэнэ ефэндэу лъытэныгъэшхо зиІагъэм 1918-рэ ильэсым ятІонэрэ къоу тятэ къыфэхъугъэм ежь ефэндым икІалэ ыцІэ — Хьабдулмалыч къыфиусыгъагъ. ХьатІэнэ Хьабдулмалыч щыІэжьэп. Ар апэрэ лІы гъэсагъэу адыгэмэ яІагъ. Ученагъ. Адыгэ-урыс гущы Іальэр зэхигь эуцогьагь.

«Ныр цІэгъэкІод» аІуагъэба. Адыгэ хабзэмкІэ нахыжъмэ апашъхьэ ным икІалэхэм ацІэ къыщыриІоныр нэужъыя-

сятэ иныбджэгъухэр арых. къо Шъалихьэ икІалэу Ахьмэд ционал молодежи) зыцІэхэми (ар тиунэ исыгъ) ятэ саоыим Ахьмэд къыфиусыгъагъ. Адэмые Ахьмэдми Джамбэчые Ахьмэдэу сшынахьыкІэми Тхьэм псауныгъэ къарет, бэгъашІэ ешІых.

Революцием ыпэкІэ, пщыхъанмэ тетыгъор заІыгъым, оркъ лІэкъо лъэшхэу ащ яІумэтхэри зэрахэтхэу, хьаджэ ефэндхэм зягъом, ахэм ацІэхэр ары аусыщтыгъэхэр: Пщышъэукъан, Пщытеф, Хъангуащ, Гощэунай. Советскэ къэралыгъор Союзым исоциализмэ гъэпсын зытехьэм, а пщыоркъмэ ацІэхэр щыгъэзыягъэ хъугъэх. Щагъэзыепагъэп, ау хъан — Настя, Аслъанхъан — непи уагуктэщт.

Е нэмык хъугъэ-ш Іагъэхэм яльытыгьэу, заом илІыхъужъхэм ацІэхэр — Зоя, Любовь, Юрий, Хъусен (Андырхъуаем техыгъэу) аусыщтыгъэх. УрысыцІэхэр бэу аусыщтыгъэх. Ар къэсэзыгъа Горэр джы нэжъ-Іужъхэм — Валя, Женя, Катя, Ира, Лида, Люся зыцІэхэр зэрахэтхэр ары.

Тхьаматэм къэрэгъулыр ыІофытагъ: «КІуи, Колхозник къысфащ!» — ыІуи. Адрэм ыгъэшІэгъуагъ, джэуап къыритыжыгъ: «ШымыІэжь колхозым колхозник тыдэ къыребгъэхыжьыщта?» ЛІым ыцІаагъэкІэкІыгъэх нахь. Насып- гъэр Колхозник, къэзыІотэжьыгъэр Адэмые щыщ.

1924-рэ илъэсым КІэращым ытхыгъэ рассказым «Мэщыкъу» цІэу фишІыгъэр, ар лІым ыцІ. ЦІэу амыусыжьырэр мэкІодыжьы. Ащ фэдэу тиІэ цІэ дахэхэр: Хъарет, Зулим, Нэфсэт, Муслъимэт, Мерэм, Ерстэм, Байзэт, нэмыкІхэри. Джырэ уахътэм нахь аусыхэрэр нэмык лъэпкъыц эхэр арых. Ау зэкІэри а зы щыбзэм кІэбгъэкІыхэ хъущтэп. Сэ синасып къыхьыгъэп, сахэфагъэп пшъашъэ зиІэмэ. Ау бэмэ цІэхэр афэсыусыгъ. Мы лъэхъаным диным нахь епхыгъацІэхэр аусэу къыcaIvагъ.

ТитхэкІо нахьыжъхэм япроизведениехэм цІэу ахэтхэр агъэфедэхэмэ тиныбжьыкІэхэр хэмыукъонхэу къысшІошІы. Ащ фэдэ шІыкІэм къытыгъэх Биболэтри, Нэфсэтри, Шумафэри, Суандэри, Ерстэмри. Ахэр жъы хъугъэхэу зы-Іорэмэ сяупчІы: адэ урысхэм я Иван жъы хъурэба?

Уадыгэмэ адыгацIэ yeрэI. **■** ПцІи мыадыгацІэу, убзи мыадыгабзэу, пшъхьац ышъуи уитеплъи зэблэпхъугъэмэ, уипаспорти дэтхагъэп узыщыщ льэпкъыр. Тыфэмыемэ сыдэущтэу тыадыгэщта? Къэзгъэзэжьырэр Тхьэм ештэжьы аІошъ, зыхэшъумыгъэукъу!

Пчэдыжьыпэ. Тыгъэм ынэпцэ тхыхьагъэхэм мафэр зыфэдэщтыр къыуагъашІэ. Чэткъуртэм къетэкъокІыгъэ чэтжъые хъурэебзэ къолэнхэм уц осэпсым гушІоу зыщатхьакІы. Іэщ-мэлэщхэм адэт хьайуанхэр чэщым тІэкІу зэкІи-ІулІагъэхэу, зэтедыягъэхэу, хъупІэ хьоо-пщаум фэзэщыгъэхэу макІэу къыхэбыукІыгъэх.

Шумафэ, унагъом ышъхьэ, ибысым, зэрихабзэу, былымхэм яфэІофашІэ зырегъэкъухэ уж, «хэй-хэй!» ыІозэ, чэм-шкІэ зэкІэсыр ыкІи мэлхэр щагум къыдифыгъэх. Хьайуанхэри боу Іушых: япІожьын имыщык Гагъэу, Гэжь-лъэжь дэдэхэу къэлапчъэм къыдэзэрэтэкъухи джабгъумкІэ аІонтІагъ, чылэгъунэмкІэ апэ рагъэхъугъ. Мэфэ реным шъоф гуІэтыпІэм, хъупІэ уцкъэшхьо губгъом тхъэжьхэу итыщтых; зэрыфаем фэдизэ жьым, псым гу

Чэм кІэнтІыІушхом изымыгъэ-

– Пап, непэ сидень рожденыба, сыкъызыхъугъэ мафэба?! епІожьын ищыкІагьэп, ышІэщтыр ышІэгъахэу къэхъугъэм фэд.

Ары, сипшъашъ, Тхьэм пшъэшъэжъые ІорышІэ дахэу, узынчъэу, гъэсагъэу уеш ! — тыр фэлъэІуагъ. — Пшъхьац шІэхэу къягъабл, тыкІощт зыгорэм.

Мэзагъо дунаир идунаеу, пкІатэмэ-льатэзэ, ышыпхъухэр зыдэщыІэ унэм чъагъэ, адрэхэри къежэщтыгъэхэу къычІэкІын, къыфэчэфы дэдагъэх. НахьыкІэ цІыкІум имэфэкІ хэткІи мэфэ льапІзу зэрэщытыр мыгъуащзу, унэхэр бэшІагъэу зэІуагъэкІотыжьыгъэхэу, зэІыхыгъагъэх, пчъэ-Іупэ къэгъагъэри псыкІэ гъэшъокІыжьыгъэу пхъэнкІыгъагъэ.

Шыпхъу цІыкІум ышъхьац кІыхьэ псынкІэу тІоу къыфаблагъ, бант фыжьыбзэхэр къыхашІагъ.

Яни къихьажьи «А сипшъэшъэ нэшхьожь цІыкІу, укъэтэджы-

те, кушайте, а мне папа купит.

Сабыим игульытэ-ІупкІагъи иурысыбзи таксистым джыри ыгъэунэфыгъ, тыр лъэшэу зэрэщыгушхукІырэми гу лъитагъ.

Шумаф, анахьыкІэхэр сыдигъуи анахь ялыех, хъупхъэх, ори мы цІыкІум пэпшІын зэрэщымыІэр къыпхэщы, Тхьэм гу щыуегъаф! — ыІозэ, къэсыгъэхэти къыригъэкІыгъэх.

Мэзагъо мыхъэр къыІошІыкІы: - ПсынкІэу тыкьэсыгьэба, пап, мами, зыцэ горэми ышІэрэп ныІа мыщ тыкъэкІуагъэми? — къеуп-

чІы. Ащи гу лъитагъ еІошъ, тыр тхъэу макІэу мэщхы.

А сипшъашъ, тучанышхом тычІэхьан тыкъэщэфэнышъ, дяде Жорэ (таксистыр ары) джыдэдэм тищэжьыщт, — къыреІо.

ПІэ пщэимэ унэсынэу, къэлэ паркыр блэгъабз, гъэмэфэ жъот макъэр къыдэІукІы. Уплъэмэ, хъэрен кІэшІэгъэ хъураер, ошъогум чІэорэ щэрэхъышхо-зыплъыхьапІэр къэлъагъох. Ау Мэзагъо ІорышІ, ятэ къымыІоу ежь сыдкІи ыпэ зыригъэшъырэп. Ащ ешІэ зэкІэ хабзэр, ыгукІэ зыфэезыфэшІури сыдигъуи къешІэ.

«Детский мир» зыфиІорэ тучанышхоу зиапч шъхьаныгъупчъэшхо гъунджэкухэм джэголъабэр

къарыщырэм чІещэ.

А сипшъашъ, сэ ахъщэ тыпІэ кассэм дэжь сыщытыщт, о зэкІэ къэплъыхь, непэ о уимэфэкІ мафэшъ, узыфаеу тучаным телъыр зэкІэ къыпфэсщэфыщт, Мэзагъу. Тэрэзэу яплъи, узыфаер къыхэх.

Сабыим ынэ нэгъо дахэхэр къигушІукІыгъэх, ыгу цІыкІу тыптыпэу къытеуагъ. ИкІуи ичъи зэхэтэу, тучанышхо зэхэтым щыщ хъугъэ.

Шумафи уцугъэу щыт, лъэплъэ, ежэ. Гупшысэхэм зыкъыгуашІэ:

анахыыкІэм зэрэфэщэпагьэр, фишІэщтымкІэ «ІыІ» зэримыІэр ежьыми зэхешІэ, етІани мо сабыим кІуачІэ къызэрэхилъхьэрэр егъэшІагьо, фыщымытын ыльэкІыщтэп... сабый Іуб, ялый. «Ыгурэ ышъорэ икъоу ахэрэхъу, зыкъерэгьот, гушхуагьэ ерэшІ, джащыгъум щыІэныгъэ жьыбгъэхэм ракІыщтэп, къэрар лъапсэу ышІырэр псэумэ фикъущт», ыІозэ тезэкІухьэщтыгъ. Гупшысэ шІошІызэ, пшъэшъэжъыер къы-Іулъэдэжьыгъ.

Къыхэпхыгъаха, сипшъашъ? – пэгъокІыгъ.

Ары, пап! — eIo, ыІыгъышхо шымыІэми.

Мощ фэдиз тучанышхоу нэм

фэмыплъырэм зыфэе-зыфэшІур зэкІэ къыхихынэу чІитІупщыхьэгъагъэми, Мэзагъо зы закъо къыхихыгъэр: бзыу цІыкІу быбылэ джэгольэ дахэр ары. Къыфищэфыгъ. ЕлъэІугъ джыри зэ, джан, кІэпхын, кофт, цуакъэ, нысхъап макІа мыщ тельыр къыхихынэу, идижд идитшифещифедег

риІуагъ. Ау ежь шІоигъом сабыир текІыгъэп, зыфэмыеми лъы-Іэбагъэп. Шэн пытэ иІэ зэрэхъущтым уехъырэхъышэжьынэу щытыгъэп, зыфаери зыфэмыери зэ-

Пшъэшъэжъыем нэепсыягъэ къызэрэхэмыфагъэр зылъэгъугъэхэми яти агъэшІэгъуагъ, къыхихыгъэ джэгуалъэми мэхьанэ

хефы.

«Псаумэ, ар зыгорэ хъущт!» ежь-ежьырэу тым зэриІожьызэ, еужьырхэу вокзалым къы Гухьажьхи, зэрыкІогъэгъэхэ такси дэдэмкІэ чылэм къэсыжьыгъэх.

Мэзэгъо цІыкІум иилъэси 5 зэрэбынэу тынчэу зэдагъэмэфэкІыгъ.

Телефон трубкэр сэгъэтІылъыжьы

Лирическэ эссе

ОхътакІэм илъэхъан тинасыпышІуагъэми тинасыпынчъагъэми къэшІэгъуаеу (Тхьэм ыІуагъэщтын) телефон гъучІычхэм тызэрапхы. КъэкІо-накІор, Іахьыл е гупсэ зэфыщытыкІэхэр хэпшІыкІэу мафэ къэс хэткІи нахь макІэ, нахь махэ мэхьух, зыдэтымыш эжьыпэу, ц ыфыпсэр гъэры тшІохьоу, анахь зыфэныкьоу ежь ищыкІэгьэ илэгьу псэкъуапэм кІэрэкІы, кІэрэзы.

Жъи кІи язэгурыІо-зэрэгъашІуи, япхъэй-псэй зэхэщыхьагъи ухъэфызэ зэбгырэтэкъу. ЗэраІоу, «дунай кІодыжьыгъор къэсыгъэу» къыпщагъэхъу. Ау сэ сыгугъэрэп ар кІэухэу. ЦІыф акъылыр зыщытхьамыкІэм, гухэр щыу-

къэпыхэ хабзэба!

Сыгу симыгъэгупсэфэу, ар сишэн щымыщми, телефон трубкэр къэсІэти, сыпфэгумэкІэу, уигузэжъопхыгъэпсынк агъзу къношъзшъзхырэми узэригъзхьатырэр зы-

фэсхьын сымышІэу, сыкъыпфытеуагъ.

Телефоныр зэгоутэу бэрэ къызыджэгъэ уж, моу къэзгъэтІылъыжьын зыщысІоным, щэо-плІэо, лъэпэо макъэкІэ, — «сыкъэдаІо, хэта ар?» — ыІуи, бзылъфыгъэ хьилэ макъэр къзупчІагъ. СигумэкІхэу мэфэ заулэм оркІэ сызыІыгьыгьэхэр, Іудэнэ шэгьэ дыпІэу, зэпышъэшъыгъэх... СшІэу сыгукІи сшъхьэкІи сыкъызэІычыгъ: гур льатэу, льатэу, убытыжьыгъуаеу тІыгурыгущтыгъ. Шъхьафитэу зэрэсфэлъэк Іэу заулэрэ жьы къэсщагь. Ары, псэу, узынчь, зымыгъэзэщын гъуси иІ..., — зызгъэІэсэжьыщтыгъэ. Сэри зи мыхъугъахэу сиІофмэ ауж сихьажьыгъ, ау гу цІыкІум чІыпІэ рэхьат гори дунэешхом щигъоты-

Бжыхьэ ошІу дахэу бэрэ тызэгупсэфылІагьэу тхэзгъэхьуагъэр сигунахь хэхьагъэу къыщыхъоу къэнэбгъузагъ, къэчэфынчъагъ, къэучъы Іыгъ, гъын-гъыпсыгъ.

ГумэкІ-гухэкІхэм спкъынэ-лынэхэм закъыхагуащэзэ, сыкъагъэтхытхыщтыгъ — сыхьатыпэм плъыр-жъэр стырышхор къыскІилъхьагъ.

Унэр чьыІэ, дунаир шхьуантІэ, жьыр дысы.

Нэф шъыгъэми, сынапІэ къысфызэтехырэп, зэхэсшІэгьэ гумэкІым сызэкІиІулІагь.

Ащ нахь цІыфхэм ащэчырэба, сицІыкІужъый?! О І уІуш цІыкІуба, зымыухыжь, зыгорэ «джэгуплъыгъэ» хэльадэ къэс упсэ ор-орэу хэпчыжьымэ къыохъулІэщтыр тхьамык Іагъуи, — зыгорэ къысэушъыи. — «Цохъонэу | къэхъугъэ пэпчъ, тамэ фэпшІыгъэкІи быбыщтэп» — къэпшІэжьырэба усэкІошхом зэриІуагъэр? Хэти иплъышъом фэд иуцогъури ипыщэгъури! Шъхьэ зимы рэджэгу хабзэ сыдигьокІи, джэгупльыгьэ зыІукІэкІэ зэ-

ГукІэгъу-шІулъэгъур зилъэпІэ дэдэу, ар зыухъумэным фаблэу, фэгуГэу, ыпсэ закъо нэмыкТым къурмэн лъэгукІэтын фэзышІыхэрэр зыщыІагъэхэр зэраІорэмкІэ, | лІэшІэгъу блэкІыгъэ чыжьэхэр ары. Непэ ащ фэдэхэр на-

хьыбэм ядэхьащхэных, сыда пТомэ ащ фэдэ зэхэшТэ иныр ащэми, ахьыми, ашхыми ашІэрэп. Сыдэущтэу ашІэна, гухэр дыкъыгъэхэу, псэхэр джэнэ хьаф лъэ Гуфагъэмэ акІоцІыт къодыехэу, фикъарэу къекІокІыхэмэ? Езэгъыщтых непэрэ мафэм зыгорэущтэу щыупэбжьэ

къодыехэмэ: зэрапэсыжьы зэкІэри — пцІыусыни, тыгъо-ни, шъугъони, псынкІэни, къумалыгъи, зэфэнчъагъи. Япый шъхьаІ шъыпкъэр. Ащ ыбгъуи ынатІи алъэгъунэуи зэхашІэнэуи фэяхэхэп — зэрэдунаеу зэщыкІукІыгъэу, пцІыкІэ зэхадзэгьэ щхыоу, сыдми зэрэльэшъух. Арышъ, дунаим угу ебгъэкІун фэдэ гори тетыжьэп. ШъыпкъэмкІэ, Іофышхуа арэу телефоным «иІофтэбгэ» бзылъфыгъэ гушІозэ къыкІэригъэхьагъэмэ, зыдимышІэжьэу ежь-ежьырэу зыдэхьащхыжьыгъ зытесыгъэ къутамэр езыупкІэхы-

ЗыкъэсшІэжьызэ сэри пІэм зыкъыхэсІэтыкІыгъ: бжыхьэ мафэм инэшхъэй макТэ зыфэзгъадэу, шъхьаныгъупчъэм 🛭 сиплъэу тІэкІурэ сыщытыгъ. Ижъырэ къушъхьэ тхыцІэ пытэ тхыхьагъэхэр, мэз пырыпыцу куашэхэр, уц къэшхьо шхьонт абзэр, сурэтш ыгьэ дахэу, кьэльагьощтыгьэх. Дунай нэфым икІэрэкІэгъэ мыухыжь зыхасщэзэ, зыкъэзгъотыжьыщтыгъ.

Узэдэонэуи узэзэонэуи щытэп: хэти шІоигъом тетэу мэпсэу. ХэшыкІыгъэ закІэу шхэу, хэшыкІыгъэ закІэу зифапэу, иакъылрэ игупшысэрэ зэготэу, иІорэ ишІэрэ зэтемыкІзу, зэтехьзу, зэтефэу ба щыІэр?! Хэти кІоцІыльым фэдиз ищы ак Іэри, изэхэш Іык Іыри, итхъагъори, сыдми зыгорэ зыІуидзэмэ, ригъэтІэрэхымэ шхагъэкІэ зыльытэрэр макІа. Гъогумаф! Узгъэмысэрэп.

Сэ сигъогу нэмык Іыбгъу гъэзагъэ. Къок Іып Іэм иусэкІошхо зэриІуагьэу, «сэ шхын зэхэдзышхуи сиІ, хэтми цінфы ыціэкіэ псэкіэ сымыштэрэм зы такъикъ закъокіи сыдэпсэүн слъэкІыщтэп».

Телефон «бзэгухьэр» бэшІагъэ зысымыгъэфедэжьырэр. Сыда зэрэсищык Гагъэри. Уфэсакъэу ухэтми гум укІэдэІукІымэ, уигъэпцІэщтэп, псэри гъощэщтэп.

Ягумэхагъэ къатек Гуагъэу чъыгхэм пхъы-пхъы-пхъэу тхьапэхэр зыпагъэтэкъужьых. Бжыхьэ мэфэ к Гакохэри гунэкІ-ІэнэкІых, зэщыгъо нэшхъэир чІым зэфэдэкІэ къытыра ак Іэ. Ибылыс укъызет Іупшыжым, уижыкъащэ зэГуихьэу, пшГагъэм уистыжьэу, мысэр умыгъотэу, «къысфэгъэгъу» убзэми уемыуцуалІэу пшъхьэ утэбжьагъэу ухэтыгъ.

Зыкъэбгъотыжьыным ищыкІэгъэ Іэзэгъу закъор пшІэу синэфыпс укъыфызэтхъокіыгъ... Ау уителефони бээмы у чэщыми нэпс чъы Іэр къы Іозы. Кіым-сым щынагъом зыкъыуеусэи.

МАМЫРЫКЪО Нурыет.

ШІУХЬАФТЫН

(Рассказ)

закІэ ыгу къыгъэпагъэу, Шумафэ бэщымкІэ макІэу тІэкІу теуІуагъ. Адрэри къэуцужьыгъэу, хэтІэрыкІ у кІ эбгъульи, кІиІагъ. Мэлхэр, хъун-хъушъ дахэу, зэкІэпхъэжьыгъэхэу — ани, ати, шъынэхэри мачъэх, якІасэкІэ енэгуягьо шьоф шъхьафитыр!

Мы уахътэм чылэгъунэ хъупІэм цІыфыбэ къеуалІэ. Хъулъфыгъэхэр шІуфэс фабэр аІупэу зэкІэупчІэх, зэхэгущы Іэжьых, къэбар-щэбар ■ тІэкІў-шъокІухэри зэхэуцохэшъ къыщызэфыраІотыкІых. Ау непэрэмкІэ, Шумафэ чэмыр чІыпІэм зынегъэсым къызэтеуцо Іоф имыІэу, ытІупщыгъэ сэламри «шъуихьалэл» ыІуи къафигъани, зэрэгузажъорэр къэпшІэнэу къыІукІыжьыгъ. ЛІы Іэшъхьэ закъом Іоф макІэ иІэна? ЕтІани ибын-унагъо ■ къыщигъэкІэнэу фаепышъ, уцуи тІыси иІэп, машалахь, лІыр машинэ псынкІэм фэд.

«Си Шумафэ игупцІэнэгъэцІыфышІугъэ Тхьэм ельэгъу!» янэ зэриІоренэу, Тхьэр къетэу дахэу мэпсэу, сабый дахэхэр яІэх, апІух.

Арэп, Дзэукъожьыкъор, укъызэкІэуцоу, цІыфы фэдэу тынэгу пльэгьоу сэлам къытэпхыгъэмэ сыд фэІогьагьа? — ТІыгурыкьо льэкъымэ плъыжьыр къыкІэльыджагъ дыр къызэщичымэ зэрэшІоигъор мыгъуащэу.

Ау Шумафэ пылъыгъахэп, аужып-**І**къэм, зыгори зэхимыхыгъахэу, ыжэпэ-цапэ зэтырихыгъэп.

- О унэ ІупшІыхьагъэу, чэл папкІэу, ащ уІут зэпытыщт: хэт сыд есІона, зэблэсхына, згъэблына, мэстэ папцІэ кІэкІэсІуна оІошъ ущыт. Арыба, псэушъхьэ нэгоу, укІызэкІэкІагъэр. Сыфаеп сэ ащ фэдэ шыІакІэ, шыкур, сызпыльын икъун сиІ, си Тхьи згъапцІэрэп! къэкІожьызэ гукІэ зэригъэфагъэ.

Нэрэ-Іэрэм къэсыжьи, щагум къыдэхьажьыгъ. Пчэдыжьыпэ жьы къабзэр зэрагъэхьэрэ шъхьаныгъупчъэ ІуубгъукІыгъэм ІугушІукІэу Іухьагъ, чъыер зышІошъоупс пшъэшъэжъые нахыыкІэм шъхьаишыплъаеу, непэрэ мэфэ нэфыбзэ, ыгу къаргъо ар илъэси 5 зэрэхъурэр ІэшІу-ІэшІоу илъ, цІыкІур зэригъэгушІощт амалым еусэу шъхьаныгъупчъэм иплъагъ.

епыр энчь мехтеІш охшен енІІ гори акІэмыльэу, къежэщтыгъэм фэдэу, сабыир къызыщыпкІыгъ, чэсэй фыжьыбзэм хэшІыкІыгъэ чэш джэнэ дыгъэу къэгъэгъэ къошын хэшІыкІыгъэр зыбгъэгур зыщидзи, псынкІзу басымэ джэнэ пкІырапкІынэр зыщилъагъ.

жьыгъа? Мары атэкъэ джади уятэ пфиукІыгъ, сэри ІэшІу горэхэр пфэсшІыщтых, Мэрзят, Сарэ, Ритэ, Асик етІанэ укъяджэнышъ, шъузэлэгъу-ныбджэгъу цІыкІухэм шъузэдэшхэщт, шъузэдэджэгущт», ыІозэ, гуапэу Іэ ышъхьашъо къыщифагъ, сыда ар зымыуасэр!

Ежь пшъэшъэжъыем гушІор ынэ къыкІэтэкъу, ятэрэ ежьыррэ -ы мыг фетшк фетшк мыгъэсэу, ни, ти, нэнэжъри, шыпхъухэри зыфэшІухэ сабыим, ыгу зэрэхахъорэр къапшІэу, ыни ыпи мэщхы — насыпышІу.

Шумафэ сабыим ыІапэ къыубыти, хэтэ льэс гъогухэмкІэ псынкІ у асфальт гьогушхоу Мыекъуапэ кІорэм къекІугъ, таксикІэ кІон гухэлъ иІагъ. Пшъэшъэжъыем ыгу дахэкІэ къэкІыжьын горэ фишІэмэ шІоигъу, Іушыжъыешъ, ренэу ины хъугъэми ІэшІу-ІэшІоу къыдэоежьэу зыдиІыгъыщт. Такъикъ заулэ щытыгъэхэу, къоджэшхо гупчэмкІэ нэкІ-псыкІэу къыщызыгъэзэжьыгъэ такси машинэ къоепсышъошхор къыгъэуцугъ. КъызэришІэрэр мыгъуащэу шоферыри къыфэчэфыгъ.

Сыдэу пшъэшъэ цІыкІу даха мыр, мыр ощ пае! — ыІозэ, бардачокым дэІаби, Іэм чІэмыфэу мыІэрысэ плъыжьыбзэ къыдихи къыбишэигъ.

МыІэрысэр зикІэсэ Мэзагъо ыцэхэр къыІупсыгъэх, «спасибо» риІуи, игуапэу мыІэрысэм хэцэкъагъ. Ичаныгъэ шоферми ыгъэшІэгъуагъ.

Непэ сипшъашъэ къызыхъугъэ маф, илъэси 5 мэхъу, кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэм чІэс, «ишІэ шІэгьошІу, зэкІэупкІагь» аІошъ къыщэтхъух, — къыІуагъ тым. Ишъэф ышъхьэ къыримыхыпэу макІ у къыпигъэхъожьыгъ, — сыфай еджэгъэ-гъэсагъэ хъунэу.

Таксист урыс лІышхори хьалэлхьалэлэу къыГуплъэзэ, Шумафэ илъфыгъэхэм ыпсэ зэрахэлъыр къыгурыІоу, ибын дэтхъэнэу, анахыкІэ анахы кІасэри еджэгъэ насыпышІо хъунэу къыфэлъэІуагъ. Урысыбзэр пасэу зышІэгъэ сабыйми джыри есэжьыгъэу «спасибо!» - къызеIом, яти лІыри ыгъэщхыгъэх.

- Необыкновенно шустрая, очаровательная, несравненная, большеглазая девочка, — гущыІэ дахэу щыІэмкІэ зышъхьасыжьыгъэп, къыщытхъугъ. Іаби, джыри зы мыІэрысэ къыритын ихьисапэу къыдихыгъ, ау Мэзагъо ышта-

– Дядя, это Вам, вы на рабо-

Тиюбилярхэр

ХЪУАЖЪ Налбый: «Зыпари хэсымыгъэзэу къэскІужььіщтыгьагьэ»

Шэуджэн район администрацием ипащэў Хъуажъ Налбый ыныбжь тыгъэгъазэм и 9-м илъэс ■60 хъугъэ. Ащ ипэгъокІэу гущы-

Іэгъу тыфэхъугъ. Налбый «щыІэныгъэм пстэури щиушэтыгъ» зыфаІохэрэм ащыщ, ежь-ежьырэу цІэ зыфэзышІыжьыгъэ цІыф. Мыекъопэ мэкъумэщ техникумым ыуж Тимашевскэ районым иколхозэу «Зэкъошыныгъэм» иІофшІэн щыригъэжьэгъагъ. Ащ щылажьэ-илыкъу ужым Краснодар мэкъумэщ институтым чІэхьажьи, дэгъу дэдэкІэ ар заочнэу къыухыжьыгъ. Еджэным дакІоу ІофшІэными къызщыхъугъэ районым щыпидзэжьыгъ. Совхозэу «Зарям» инженер ІофшІэн зэфэшъхьафхэр щигъэцакІэхэ∨ 1987-рэ ильэсым нэс щылэжьагьэу, «Райагропромснабым» ипащэу агъэнэфэгъагъ. Илъэсырэ ащ Іоф шишІагъэу, щыІэныгъэм пстэури къыфызэрихъокІыгъ, мэкъумэщ сэнэхьатэу ыгуи ыпси зыхэтІагъэу ыгъэцакІэщтыгъэр ■нэмыкІ шъыпкъэкІэ зэблихъун фаеу хъугъэ. 1998-рэ илъэсым АР-м финансхэмкІэ и Министерствэ ащэжьышъ, илъытэнуплъэкІун ГъэІорышІапІэ ипащэу агъэнафэ. Джы зыІут ІэнатІэм Іухьан охъуфэкІэ ащ щылэикьагъ. Министерствэм защэжьым къэралыгъо къулыкъушІэхэр зыщагъэхьазырыхэрэ Академиеу Ростов-на-Дону дэтым икъутамэу Мыекъуапэ щыІэм чІэхьажьи экономикэмрэ къэралыгъо ык Іи муниципальнэ гъэІорышІэнымрэкІэ сэнэхьатыр шызэригъэгъотыжьыгъ. Непэ ар зыТут ІэнатІэм нахьыпэкІэ ыгъэцэкІэщтыгъэ пстэури цызэхэубытагъ пІоми хэукъоныгъэ хъущтэп. Джащ фэдэу Налбый еджэными ІофшІэными агодзагьэу ильэсыбэрэ спортым пылъыгъ, гъэхъагъэхэри щи-шІыгъэх. Ар самбэмкІэ ыкІи шъхьафит бэнэнымкІэ СССР-м спортымкІэ имастер, мыхэмкІэ тренерэу Іоф ышІэнэуи хъугъэ.

2008-рэ ильэсым УФ-м иагропромышленнэ комплекс хэхъоиыгъэ егъэшІыгъэным иІахьышІу зэрэхишІыхьагъэм фэшІ тыжьын медаль Налбый къыфагъэшъошагъ. А илъэс дэдэм Адыгеим ∎итын анахь лъапІэу «Адыгеим ищытхъузехь» зыфиІорэр къыратыгь. Джырэблагъэ Хъуажъ Нал-■бый «Эффективное управление кадрами» зыфиІорэ дунэе зэнэкъокъум илауреат хъугъэ, УФ-м икъэралыгъо тынэу «Руко-■ водитель года — 2009» зыфиІорэр къыфагъэшъошагъ.

- Налбый, щыІэныгьэ гьогоу къэпкІугъэм гукІэ укъырыкІожымэ, сыда къыбдэхъугьэу анахьэу аш къыщыхэбгъэщы-

■ жьырэр? ЗэраІо хабзэу, унэ сшІыгъэ, зы чъыгэп згъэтІысыгъэр, сабыищ спІугъэ, пхъорэльфхэр сиІэх. НэшІошІыгъэу щымытэў, илъэс ■40-м ехъугъэу сихэгъэгу сыфэлажьэ. Сыд фэдэ ІофшІэн сыфэгъэзагъэми, коллектив дэгъу синасып къыхьыгъ, сагуры Гуагъ, **■** къызгурыІуагъэх, шъхьэкІафэу къысфашІырэр, къотэгъушхоу зэрэсиІэхэр ренэу зэхэсшІагъ. КъыткІэхъухьэхэрэм сиопыткІэ салэгопіэн амали сиІагъ. ЗэлъашІэрэ спортсменэу Емыж Арамбый апэрэ тренерэу сызэри-■ Іагъэм лъэшэу сырэгушхо. Севастополь дзэ къулыкъур зыщысэхьым полкым ищытхъу тхылъ сыдагъэхьанэу синасып къыхьыгъ. Сирайон ис цІыфхэм цыхьэ къысфашІи зэ сыхадзыгъ, ятІонэрэуи нахьыбэхэм амакъэхэр сфатыжьыгъэх. Сызыфэе

пстэури щызэшІосымыхышъугъэми, мэкъумэщ хъызмэтым хэ--оп, хестыІшы дехни естыносх мышленнэ предприятиехэм ащыщхэр зэтедгъэуцожьынхэ тлъэкІыгъэ, гъэстыныпхъэ шхъуантІэр цІыфхэм алъыгъэІэсыгъэнымкІэ ыпэкІэ тылъыкІотагъ. А зэпстэумэ сэркІэ мэхьэнэшхо яІ. Мыхэр къыбдэхъунхэр насыпыгъзу сэльытэ, ау сэ сизакъоу ахэр сишІушІагъэхэп. СызыпІугъэхэм, сезыгъэджагъэхэм, къулыкъу зыдэсхьыгъэхэм, тренерэу сиІагъэхэм, коллективэу Іоф зыдэсшІагъэхэм, районым исхэм яІахь мымакІэу мы зэпстэумэ ахэлъ.

- Сыда адэ къыбдэмыхъугъэу плъытэрэр?

Шэуджэн районым иадминистрацие ипэщэ ІэнатІэ сызымехеагьагь уене шэ межо Похьом межо Похьом Сигон и межо Похом Сигон и ме ащыщых район сымэджэщым игъэцэкІэжьын, къутырэу Хапачевым дэт еджапІэм ишІын, псыхъоу Лабэ автомобильхэр зэрыкІощтхэ льэмыдж тельхьэгьэныр. Сымэ--еагли мышежд сым едгъэжьагъ, 2010-рэ илъэсыми ар лъыдгъэкІотэщт. Тэгугъэ еджапІэу зигугъу къэсшІыгъэм ишІыни къихьащт илъэсым къызэтемыуцонэу. Ау енэгуягъо лъэмыджым ишТын 2011-рэ ильэсым нахыжьэу етымыгъэжьэнкІэ. МыщкІэ кризисым иягъэ къытигъэкІыгъ.

Налбый, илъэсыбэкІэ узэкІэІэбэжьымэ, Шэуджэн район администрацием ипащэ ихэдзынхэм уахэлэжьэгьагь. Ащыгъум ар о уишІоигьоныгьагь, ау непэ хэткІи шъэфыжьэп, а

Налбый Хэгьэгу зэошхом иветеран фэгушІо.

ары. Ахэр къызэтебгъэнэнхэ плъэкІыщтгъагъэ.

– A хэдзынхэм ауж нэмыкIшъыпкъэу пстэури уищыІэныгъэ щызэблэхъунэу хъугъэ, етІани илъэс зыхыблыкІэ уигъогу нэмыкІзу къыгъэзагъ. Ащ фэдэу узытехьагьэм утекІынышь, нэмыкІ гьогу урыкІонэу зэрэхъугъэм шэныр зэблехъуа?

Шъыпкъэ, илъэс 28-рэ сызыщылэжьагъэр хэдзынхэм апэу сызахэлажьэм зэблэсхъун фаеу хъугъагъэ. Ащыгъум сызытехьэгъэгъэ «маршрутыми» нэужым сыкъытек Іыжьын эу хъугъэ, ау... шэныр зэблехьоу сІон слъэкІыщтэп, епсыхьэ, нахь пытэ ешІы сІомэ нахь тэрэз.

- Налбый, умэкъумэщ ІофышІагь, уфинансистыгь, тІумкІи гъэсэныгъэ зэбгъэгъотыгъэ. Ухэтэу о зыплъытэжсыра?

НахьыпэкІэ производствен-

АР-м и Президентэу ТхьакІущынэ Аслъанрэ Хъуажъ Налбыйрэ къутырэу Чернышевым дэт гурыт еджапІэм ищагу къыдэхьэх.

льэхьаным республикэм пащэу никэу зыслъытэжьыщтыгъ, шIу къыздагьэхъугьагь. Ильэсхэр тешІэхи, пащэхэр зэблэхъугьэ хъугъэх, ахэм мы ІэнатІэм о уІухьан фаеу алъытагь. АпэрэмкІи ятІонэрэмкІи цІыфхэр о къыпкІэльэІугьагьэх. Мы зэпстэумэ еплъыкІзу афыуиІэр къытаІу.

 — Шъыпкъэр пІощтмэ, блэкІыгъэр къэзгъэбырсырыжынэу сыфаеп. Пащэхэр зыфэмыягъэхэм зыпарэкІи нэужым сегупшысагъэп, нэмыкІэу сызыгъэгумэкІыныбэ ащ къыкІэлъыкІогъагъ. Хъурэ пстэуми шІуагъэ горэ къахэпхын фаеу сэльытэ. Район администрацием пащэ сыфэмыхъугъэми экономикэ ыкІи финанс шІэныгъэ зэзгъэгъотыгъэ, ащи зыщысыушэтыгъ, уплъэкІун-лъытэн Іофхэм афэкъулаи сыхъугъ. Непэ ахэр лъэшэу къысшъхьапэжьых. Сыгу къеорэр охътабэ тІэкІэкІи, районым ипредприятиябэ зэрэзэтезыгъэр

тетыгъэхэр мы ІэнатІэм слъэгьоуи а хыорым сыхэтыгъ. у*Іухьаным фэягъэхэп ыкІи ар* Финансхэм алъэныкъокІэ «сызэкІом» Іофэу сшІэрэр сшІомакІэу, икъоу «сымыушъагъэ фэдэу», щыкІэгъэшхо сиІэу слъытэщтыгъ. Непэ производственникэуи финансистэуи зысэлъытэжьы, ау «управленец» пІомэ нахь тэрэзын

- Шэуджэн районым ипащэу укъызагъэкІожьым, районыр ауж къинэхэрэм ащыщыгъ пІоми макІ у къзІуагьэ мэхъу. Аужырэ ильэсхэм нахьышІум ыльэныкъокІэ зэхъокІыныгьэу фэхъугьэр нэрылъэгъу. Неущ шІэгъэн фаеу щыІэр зэрэмымакІэри хэткІи шъэфэп. «Зыпсэ хэтыжь къодыер къэбгъэхъужьыныр» зэрэмы-ІэшІэхыр гурыІогьуаеп. Къиныгьохэм угу агьэк Годэу, пстэури къызэхэптакъо пшІоигъоу къыхэкІыгъа?

КъыхэкІыгъ мызэуи-мытІоуи, ау ыпэкІэ къызэрэсІогъагъэу, цІыфым изакъоу зыпари

ыкІи зэшІуихыщтэп. Уизакъо зыхъукІэ анахь Іофыгъо цІыкІури къин къыпщэхъу. Шагъэ щыІэмэ, сизакъоу сиІэшІагъэп, нэбгырабэмэ яшІушІагъэ хэлъ. Ахэр республикэм ипащэхэр, районым идепутатхэр, цІыфэу къызго-тэу Іоф къыздэзышІэхэрэр арых. Сызда-

кІорэр зыфэдэр сшІэзэ сыкъэкІуагъ, цІыфхэм, республикэм ипащэхэм цыхьэу къысфашІыгъэр къэзгъэшъыпкъэжьын фае. Сыгу зыщык Іодырэм зэрэсимызакъомрэ гущыІэу стыгъэр згъэпцІыжьы зэрэмыхъущтымрэ сягупшысэ. Ахэр ары сыкъэзыгъэуцужьырэр.

УиІофшІэн о угу етыгьэу зэрэбгъэцакІэрэм, чэщи мафи, шэмбэти тхьаумафи уимыІэу Іоф зэрэпшІэрэм фэдэу къыбготыхэми Іоф ашІэн фаеу олъытэу аІо. Ар шъыпкъа?

· Шъыпкъэ. Ар Совет хабзэм илъэхъан къыхэсхыгъэ шэн. ІофшІэныр шІу плъэгъуныр, гъэпсэфыгьо уимыІэныр щытхъугъэу слъытэрэп сэ. Мары Іофыгъуабэ зэрэти Гагъэри, тапэк Ги ш Гэгъэн фаер зэрэмымакІэри къэтІуагъ. Аущтэу Іоф зэдэмышІэмэ, ахэр зэшІопхыщтха. Сэ силэгъухэмрэ нахыжыхэмрэ ащ фэдэ ІофшІакІэм тесагъ, Совет хабзэм илъэхъан ары Іоф зэрэтшІэщтыгъэр. Ар бгъэшІэгьонэу щытэп. Непэ дунаир нэмыкІ, ныбжыыкІэхэр нэмыкІэу есагъэх. Гъэпсэфыгъо ямы Іэу Іоф ашІэнэу сІорэп сэ. СэркІэ анахь шъхьаГэр зыфэгъэзагъэхэр икъоу ыкІи игъом агъэцэкІагъэхэу къагъэлъэгъонхэр ары.

– Зым упхъэшащэу, екІолІапІэ къыпфэгьотыгьуаеу еІо, нэмыкІхэм сэмэркъэушхо пхэльэу, уцІыф къызэрыкІоў алъытэ.

(Мыщ дэжьым Налбый лъэшэу щхыгъэ). Адрэри мыдрэри схэльын фае. СызымышІапэхэрэм сыпхъэшащэу алъытэ. ЗэшІохыгъэн фаеу щыІэр сшъхьэ имыкІэу, сызэрегупшысэ зэпытрэр арын фае сынэгу зэхэгъэхьэгъэныр къызыхэкІырэр.

– Налбый, Адыгеим итын анахь лъапІэу «Адыгеим ищытхъузехь» зыфиІорэр къыпфагъэшьошагь, джырэблагьэ УФ-м икъэралыгьо тынэу «Руководитель года — 2009» зыфиІорэр къыуатыгъ. Орк1э тара анахь лъапІэр?

Джырэблагъэ къысатыгъэр къэралыгъо наградэми, «Адыгеим ищытхъузехьэр» сэркІэ анахь льапІ. Мыхэри нэмыкІхэри районым илэжьакІохэми, идепутатхэми, зэкІэми зэдытыех.

- Принцип шъхьаІэу щыІэныгъэм сыда щыІуиІэр? – О къыомыкІущтыр нэмыкІ-

хэм ямышІэныр ары. — Зыбгъэпсэфынэу уахътэ

къыхэкІа? КъыхэкІырэп пІомэ нахь тэрэз. Ар пстэумэ сэ анахь сы-ІофшІэкІошхокІэ арэп. Ежь икІэсэ Іофыр ышІэмэ зигъэпсэфэу цІыфхэр щыІэх. Джахэм сафэд.

СикІэсэ Іофым сыльэхъу зэпыт. — Арэў щытыми, уахътэ къыхэкТымэ...

— Уахътэ къыхэкІымэ синыбджэгъухэм адэсэгъакІо.

— Спортым уиныбжьыкІэгъум охътабэ ептыгъ, непи спортсменхэр зыщыбгьэгьупшэхэрэп. О пшъхьэкІэ, псауныгьэм пае нэмыГэми, спортым къыфэбгъэзэжьынэу угу къэкІырэба? - Адыгэмэ яІуагъэу «шышъ-

хьэр зыблэкІыкІэ шыкІэм улъымыбэнэжь». Зэрезгъэжьагъэу спортыр сищыІэныгъэ щыкІэсщыгъэмэ арыгъэ нахь, джы леажеІи єІлп єІльажеєє гоефыта Сэ блэстІупщыгъэр спортсмен ныбжыкІэхэм сызэрадеІэрэмкІэ изгъэкъужьыным сыпылъ.

Сыда апэ ибгъэшъырэр: уиІофшІэна, уиныбджэгъухэр ара, уиунагъуа?

— ІофшІэным апэрэ чІыпІэр еубыты, синыбджэгъухэр макІэу ащ ыуж къенэх.

Ильэс 60-м укъигъащтэ-

– ХьаІу. Ар Тхьэм къыситыгъэшъ, сэсый.

Къэбгъэзэжьынышъ, _п икІэрыкІэу уищыІэныгъэ гьогу укъырык Гожьынэу амал къыуатыгьэмэ, сыда ащ хэбгьэзыщтыгъагъэр?

Зыпари хэсымыгъэзэу пстэури къэскІужьыщтыгъагъэ, ау щыІэныгъэр нахь згъэлъэпІэщтыгъэгъэн фае. Сырыраз къызэрэзгъэшІагъэм. Сафэраз сянэ-сятэу сызыпІугъэхэм, Тхьэм джэнэт лъапІэр къарет. Сафэраз синыбджэгъухэу сыд фэдэ чІыпІэ къин сифагъэми къызготыгъэхэм, щыโэныгъэ гъогум пытэу сытеуцонымкІэ кІэлэегъаджэ сфэхъугъэхэм, Іоф зыдэсшІагьэхэм. Непэ сызэрэхъугъэр ахэм яшІушІагъ.

Корр: Налбый ІофшІэнэу зыфэгъэзагъэр ыгуи ыпси хэлъэу зыгъэцэкІэрэ цІыф, зыфежьагъэр кІ ухым нимыгь эсэу ыуж ик Іыщтэп, къэзыуцухьэхэри аущтэу щымытэу афидэрэп, къаигъэу аІоныр къызыхэкІырэри арын фае. ЗиЈуагъэ пытэу, зигущы ја макју, зишја нахъыбэхэм ащыщ, пхъэшэныгъэ зыхэлъэу, зафэу, занкІэу, нэиутэу гущыІэрэ пащэхэм ащыщ. СыдигъокІи ащ ышІагьэр къегъэІотэжьыгъуаеу щыт, къебгъэІотэжьыми ар ежь изакьоу ыштьхьэ фихьыжьыщтэп, нэмык Іыбэхэм яш Іуш Іагъэ хэльэу елъытэ. Мары мы зэдэгущыІэгъур пштэми ащ фэд. Районым ипащэу зыщытым къыщыублагъэу зэшІуахышъугъэхэм, неущ шІэгъэн фаехэм ар бэрэ къатегущы Гагъ, пстэури къэттхыжьыгъэп. АшІагъэхэм ягугъу къышІы зэхъум лэжьэкІо къызэрыкІохэм къащыублагъэу, фермерхэм, предприятиеу итхэм япащэхэм, ежь игуадзэхэм, районым идепутатхэм анэсыжьэу, ханэ ымышІэу ацІэ къыриІуагъ. Зыфэдэр умышІэу уедэІумэ, пстэуми чанэу Іоф зашІэм ежь анахь макІ у Іоф ышІагь у къыпшІошІышт. Ари лІыгъэ нэшэнэн фае. Ау ежь къымыІоми, районым ипащэ чаныгъэ хэмылъымэ, унэшъо тэрэз ымышІымэ, икъоу пстэуми ынаІэ атыримыгъэтымэ Іофхэр зэрэлъымыкІотэщтхэр кьэшІэгьуаеп. Шэн-зекІокІэ дахэу хэлъхэри, изэфагъи, игупытагъи нэмыкІхэм яшІушІагьэп. Янэрэ ятэрэ халъхьагъэх, ежь ахэр щыІэныгъэм щычІинагъэхэп. Зэпстэуми зэфэдэу шІу зябгъэлъэгъушъущтэп, ау шъхьэкlафэ къызфябгъэшІын плъэкІыщт. Ар Шэуджэн район администрацием ипащэу Хъуажъ Налбый къы-

БИРАМЫКЪО Светлан.

свещения св

Тхьаегьэпсэух хэлэжьагьэхэр

Гъэзетэу «Адыгэ макъэм» ипчыхьэзэхахьэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние гъэшІэгъонэу щыкіуагъ. Концертым къыхахыгъэ ахъщэмкіэ гъот макіэ зиіэхэм, унэгъо Іужъухэм «Адыгэ макъэр» афыратхыкІыгъ.

— Искусствэр зикІасэхэм язакъоп концертым къэк Гуагъэхэу слъэгъухэрэр, — къытиІуагъ республикэ филармонием идиректор шъхьаІэу, Урысыем культурэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэу, Адыгэ Республикэм искусствэхэмк Іэ изаслуженнэ ІофышІэшхоу Хъот Заур. — Лъэпкъ шІэжь зиІэу пчыхьэзэхахьэм щыслъэгъугъэмэ гущыІэгъу сафэхъугъ. НыбжыкІабэ филармонием къызэрэк Іуагъэр сигуапэу хэсэгъэунэфыкІы.

Пчыхьэзэхахьэр Урысыем инароднэ артистэу, Абхъазым изаслуженнэ артистэу Кукэнэ Муратэ зэрищагъ. Ащ ишъхьэгъусэу Саиди якІалэхэми концертым тащы-ІукІагъ, тигъэзет фэгъэхьыгъэ гущыІэ фабэхэр къытаІуагъэх.

«Адыгэ макъэр» адыгэ унагъо пэпчъ къыритхыкІы хъуным щыгугъызэ, Кукэнэ Муратэ лъэпкъ гъэзетыр цІыфмэ нахышІоу алъыгъэ Іэсыгъэным искусствэм и ІофышІэхэр зэрэхэлажьэхэрэм къытегущыІагъ. Гъэзетым иредакцие щылажьэрэмэ ацІэ къыриІозэ «Адыгэ макъэр» лъэхъаным диштэу нахь гъэшІэгъонэу гъэпсыгъэным фэшІ залым чІэсхэм яеплъыкІэхэри къаригъэІотагъ.

ТхакІоу, шІэныгъэлэжьэу Хъоткъо Самир пчэгум къызехьэм лъэпкъ гъэзетым общественнэ-политикэ мэхьанэу иІэм зыкъызэри-Іэтырэр, гъэзетым дунаим тет Іуагъ Адыгэ Республикэм инароднэ артисткэу Нэхэе Тэмарэ. Орэдхэу «Адэ сыда джы къэхъугъэр?», «Пшъэшъэуджыр» ащ мэкъэ дахэкІэ къыІуагъэх.

«Адыгэ макъэр» къисэтхыкІы, синыбджэгъухэри кІэтхэх,

кэ ныбжык Гэу Анастасия Аврамиди, къэшъокІо купэу «Синдика» зыфиІоу Едыдж Викторие зипащэм, орэдыІохэу Еутых Вячеслав, МэщлІэкъо Дарыет, Эльдарэ Айдэмыр, ЛъэпцІэрышэ Щамилэ, Къатмэс Руслъан концертым хэлэжьагъэх, залым чІэсхэр бэрэ Іэгу

ОрэдыІоу ыкІи орэдусэу Нэчэс Анжелики пчэгур къэзыгъэдэхагъэмэ ащыщ. УрысыбзэкІи адыгабзэкІи орэдхэр ащ къыІуагъэх. къинэжьыгъ.

афытеуагъэх.

хьэзэхахьэ зэрэхэлэжьагъэр гуапэ тщыхъугъ. Пщынэр «къыгъэгущы-Іэзэ» А. ЛІыбзыум произведение-

Муратэ пчыхьэзэхахьэм къыщишІыгъэм бэмэ таригъэгупшысагъ. АдыгабзэкІэ къыдэкІырэ гъэзет заествачик емтина/ часты дости хэхъонэу тэри тэгугъэ. Дунэе кризисыр е нэмык Іофхэр ащ къегоонхэу щытэп. «Адыгэ макъэр» льэпкъымрэ республикэмрэ зэдыат е Ахэр шэ Іэфэхэ тыбзэк ІэтыгущыІэщт. «Адыгэ макъэр» якІэсэ гъэзетэу щытыщт.

Пчыхьэзэхахьэм хэлэжьагъэмэ, зиІахьышІу хэзышІыхьагъэмэ гъэзетымкІэ тхьашъуегъэпсэу ятэІожьы. ИлъэсыкІэ хъяр техьанхэу афэтэІо.

Пчэгум рамыгъэкІыжьэу Іэгу зэрэфытеощтыгъэхэр шІукІэ тыгу Москва, Къыблэ шъолъырым, тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэурэ хэгъэгумэ ащызэлъашІэрэ пщынаоу, орэдусэу ЛІыбзыу Аслъани тигъэгушІуагъ. «Адыгэ макъэм» ипчы-

хэр къыригъэІуагъэх. Зэфэхьысыжь гущыІэу Кукэнэ

Сурэтым итхэр: «Адыгэ ма-

къэм» ипчыхьэзэхахьэ хэлэжьагъэмэ ащыщхэр.

<u> НыбжьыкІэхэмрэ спортымрэ</u>

- «Адыгэ макъэр» щэІэфэ

адыгэхэр зэреджэхэрэр, журна-

листхэм тапэкІи зэращыгугъырэр

щыІэныгъэм рипхызэ къыІотагъ.

хьэзэхахьэм хэлажьэхэрэм зэряуп-

алиноалеІшеалоІшт идеалитшыІн

Артист пэпчъ еплъыкІэ хэхыгъэ

иІэми, «Адыгэ макъэм» уасэу фа-

шІырэм зыкъызэриІэтырэр кон-

адыгэ лъэпкъыр щыІэщт, — къы-

цертым къыхэщыгъ.

Кукэнэ Муратэ артистэу пчы-

Чемпионхэр тиреспубликэ

Урысые Федерацием иныбжыкіэмэ панкратионымкіэ язэнэкъокъухэу Кисловодскэ щыкІуагъэмэ илъэс 14 — 17 зыныбжьхэр ахэлэжьагъэх. Къыблэ шъолъырым ихэшыпыкіыгъэ командэ хэтхэу Адыгеим испортсменхэр зэіукіэмэ ахэлэжьагъэх.

Илъэс 16-17 зыныбжьхэм язэнэкъокъу килограмм 56-м нэс къэзыщэчырэмэ якуп хэтэу Грант Амарян ухьазырыныгъэ дэгъу къыгъэлъэгъуагъ, дышъэ медалыр къыфагъэшъошагъ. Тимур Шиловыр, кг 56-рэ, ящэнэрэ хъугъэ. Уджыхъу Адам, кг 53-рэ, я 4-рэ чІыпІэр къыдихыгъ.

Ильэс 14-15 зыныбжьхэм язэнэкъокъу я 3-рэ чІыпІэр Тыгъужъ Ислъам къыщыдихыгъ. НахьыпэкІэ мыхьо-мышІагьэхэр зезыхьэрэ кІэлэ купмэ ахафэу, милицием икъулыкъушІэхэр къеджэхэу, къылъыплъэхэу къыхэкІыщтыгъ. Спортым Ислъам пыщагъэ зэхъум ипсауныгъи ыгъэпытагъ, зекІокІэ дэйхэр къыхэмыфэжьхэу щысэ зытырахырэмэ ащыщ хъугъэ.

Къыблэ шъолъырым ихэшыпыкІыгъэ командэ Урысыем изэнэкъокъухэм апэрэ чІыпІэр къызэращыдихыгъэм Адыгеим испортсменхэм яІахьышІу хэлъ.

Анапэ щызэіукіагъэх

Краснодар краим изэlухыгъэ зэнэкъокъухэу Анапэ щыкІуагъэхэм бжымкІэ зэзаохэрэм яухьазырыныгъэ къыщагъэлъэгъуагъ. Адыгеим испортсменхэм апэрэ чіыпіи 7, ятіонэрэ чіыпіи 5, ящэнэрэ чіыпіи 5 зэіукіэгъухэм къащыдахыгъ.

ИІэпэІэсэныгъэкІэ хэпшІыкІэу къахэщыгъэмэ ащыщ Грант Амарян, кг 55-рэ. Адыгеим испортсмен апэрэ чІыпІэр къызэрэдихыгъэм дакІоу, Урысыем ихэшыпыкІыгъэ ныбжыыкІэ командэ итренерхэм янэплъэгъу зэритыщтыр къыраТуагъ.

Тыгъужъ Ислъами, кг 50, апэрэ чІыпІэр къыфагъэшъошагъ. Бзылъфыгъэмэ язэнэкъокъу Светлана Недоступовар хэлэжьагъ. Килограмм 60 къэзыщэчырэмэ якуп апэрэ чІыпІэр къыщыдихыгъ.

Адыгеир апэрэ хъугъэ

«Дон и Кубок» зыфиlорэ зэнэкъокъухэр Ростов-на-Дону щыкіуагъэх. Дзэкіоліхэр бжымкіэ зэрэзэзаохэрэм зэіукіэгъухэр фэгъэхьыгъагъэх. Адыгеим ибыракъ зэнэкъокъум щагъэбыбэтагъ.

Урысыем ыкІи ІэкІыб хэгъэгухэм къарыкІыгъэ командэ 29-рэ апэрэ чІыпІэхэм афэбэнагьэх. Адыгэ Республикэм ихэшыпыкІыгъэ командэ спортсмених хэтыгъэр.

ХьэкІэлІ Рустам, кг 85-рэ, Бэрэчэт Мурат, кг 60, апэрэ чІыпІэхэр къыдахыгъэх. Хамзатханов Хьамидэ, кг 85-рэ, Бэрзэдж Ислъам, кг 70-рэ, ятІонэрэ чІыпІэхэр къафагъэшъошагъэх. Исмелэ Рустам ящэнэрэ чІыпІэр къыдихыгъ.

щыщых

къыІуагъ Адыгэкъалэ щылажьэу,

АР-м культурэмкІэ изаслуженнэ

ІофышІ у Устэкъо Нухьэ. — Сятэ

ильэс 85-рэ ыныбжь. Псэйтыку

щэпсэу, «Адыгэ макъэр» къыре-

дэу Устэкъо Нухьэ къы уагъэмк Іэ

пчыхьэзэхахьэр лъагъэкІотагъ.

Адыгеим изаслуженнэ артисткэу

Кушъэкъо Симэ, орэды оу ык Іи

орэдусэу Барцо Руслъан, артист-

-е саты афэгъзсы серо е сеты афъгъзсы серо е сеты афъгъзсы афъгъзс

тхыкІы, игуапэу еджэ.

Адыгеим ихэшыпыкІыгъэ командэ апэрэ чІыпІэр къыхьыгъ. Ставрополь икомандэу ятІонэрэ чІыпІэр зыфагъэшъошагъэр балли 10-кІэ ыуж къинагъ.

Адыгеим панкратионымкІэ, бжымкІэ зэзэонхэмкІэ, нэбгырэ зырызэу зэнэкъокъунхэмкІэ ифедерацие ипащэу Къэлэшъэо Аскэрбый тызэрэщигъэгъозагъэу, ныбжьыкІэмэ адэлэжьэрэ тренерхэм кІалэмэ яухьазырыныгъэ хагъэхъуагъ. Бжьэнтхьэлэ Алыйрэ Сергей Солоповымрэ ныбжык Іэхэр спорт льэпкъхэм афагъасэх, шэн-хэбзэ уцугъэхэр ахэлъынхэм фапІух. Военнэ училищхэм, апшъэрэ еджапІэеІшада фоЇ мехепан тшанхеІча мех

<u> Спорт щэрыоныр</u> — Ямедальхэр дышъэх

Урысые Федерацием иныбжьыкІэмэ спорт щэрыонымкіэ язэнэкъокъухэу Санкт-Петербург щыкІуагъэмэ Адыгэ Республикэм щагъэсагъэхэм дышъэ медальхэр къащыдахыгъэх.

Адыгэ къэралыгъо университетым физкультурэмрэ дзюдомрэкІэ иинститут истудентэу Александр Алифиренкэр кІэрахъомкІэ щэрыозэ шІыкІэу «МП-7»-р ыгъэцэкІагъ, очко 285-рэ ригъэкъуи, дышъэ медалыр къыфагъэшъошагъ. Ащ итренерыр Олимпиадэ джэгунхэм ячемпионэу Сергей Алифиренкэр ары. Ятэрэ ыкъорэ Адыгэ Республикэм къыфахьыгъэ медальхэмкІэ тагъэгушІо.

Мыекъуапэ ия 7-рэ гурыт еджапІэ икІэлэеджакІоу Русльан Вислогузовыри кІэрахъомкІэ щэрыуагъэ, шІыкІэу «МП-11»-р ыгъэцэкІагъ. Очко 366-рэ ригъэкъуи, апэрэ чІыпІэр къыдихыгъ. КІэлэеджакІор тренерэу Вячеслав Пчелинцевым

Адыгэ Республикэм и ШВСМ Александр Алифиренкэмрэ Руслъан Вислогузовымрэ яІэпэІэсэныгъэ щыхагъахъо, Европэм ыкІи дунаим язэнэкъокъухэм ахэлэжьэщтых.

> НэкІубгьом итхэр зыгъэхьазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр: Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкІырэр: Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмк Іэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

> Редактор шъхьаІэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэщыІэр:

къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр,

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэрпшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьа-

тыгъэ номерыр ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкІэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкІыжь ахьы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажьэхэеГинатине симей зэтемыфэн ылъэкІыщт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкІи къэзытхыгъэхэм аІэкІэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр OAO-y

«Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> Пчъагъэр 5664 Индексхэр 52161 52162 Зак. 4329

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахьтэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00